

Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker jämte vissa i ämnet väckta motioner m. m.

I en till riksdagen avlåten, den 13 mars 1937 dagtecknad proposition nr 243, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och i lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Berörda förslag, vilket av lagrådet lämnats utan erinran, kommer i det följande att av utskottet återgivas.

I samband härmed har utskottet förehaft vissa inom riksdagen väckta, nedan angivna motioner angående ändringar i sparbankslagen m. m.

Propositionen.

Närmast i anledning av en utav styrelsen för svenska sparbanksföreningen i juni 1935 gjord framställning om beredande av möjlighet för sparbank att utlämna bundna fastighetslån tillkallade chefen för finansdepartementet, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande, den 15 november 1935 särskilda sakkunniga för verkställande av utredning av frågan om en revision av gällande bestämmelser angående sparbanks medelsplacering och likviditet. På begäran av de sakkunniga utsträcktes senare utredningsuppdraget att avse jämväl frågor rörande sparbanks registrering och firmateckning, om sparbanks styrelseledamöter och revisorer, om användning av sparbanks vinstmedel m. m. De sakkunniga, vilka antogo benämningen *1935 års sparbanks-sakkunniga*, avgåvo den 9 juni 1936 betänkande med förslag i ämnet (statens offentliga utredningar 1936:25). Över betänkandet hava utlåtanden avgivits av åtskilliga myndigheter och av institutioner, som beröras av de sakkunnigas förslag.

I förevarande proposition har *chefen för finansdepartementet* bland annat erinrat om att vissa andra förslag till ändringar i sparbankslagen, vilka tidigare vunnit aktualitet och icke upptagits till övervägande av 1935 års sparbankssakkunniga, alltjämt vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Sålunda hade den 26 oktober 1933 av särskilda jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande

digande tillkallade sakkunniga avgivits utredning och förslag rörande rätt för sparbankerna och postsparbanken att anlita ombud m. m. (statens offentliga utredningar 1933: 30). I samband med denna utredning hade fråga uppkommit om revision av Konungens befallningshavandes och sparbanksinspektionens inbördes befogenheter med avseende å övervakandet av sparbankernas verksamhet, ett spörsmål som emellertid icke ingått i sistnämnda sakkunnigas uppdrag och som för den skull icke blivit föremål för närmare undersökning från deras sida. Vid övervägande av vilka sparbanksväsendet berörande spörsmål, som nu borde upptagas till prövning, kunde det synas ligga närmast till hands att i ett sammanhang behandla såväl sistberörda frågor som ock det av 1935 års sparbankssakkunniga framlagda förslaget i dess helhet. Då enbart genomförandet av sistnämnda förslag skulle innebära bland annat ändring i 38 av sparbankslagens 75 paragrafer och tillägg av 13 nya paragrafer jämte åtskilliga övergångsbestämmelser, ville det förefalla som om denna genomgripande reform lämpligen borde åvägbringas genom utfärdande av en helt ny sparbankslag. Under ärendets beredning hade det emellertid visat sig, att utarbetandet av en helt ny sparbankslag skulle innebära en så omfattande uppgift, att det näppeligen varit möjligt att framlägga förslag i ämnet redan till innevarande års riksdag. Med hänsyn härtill och då vissa av de spörsmål, som gjorts till föremål för utredning genom de senast tillsatta sakkunniga, syntes vara av beskaffenhet att böra avgöras utan dröjsmål, under det att åtskilliga andra av de ifrågasatta ändringarna utan olägenhet syntes kunna tills vidare anstå, hade departementschefen stannat vid att nu framlägga ett förslag av mera begränsad räckvidd. De frågor, som enligt departementschefens mening nu borde bringas till en lösning, vore frågorna om förhållandet mellan sparbanks inlåning och dess fonder (25 §), om sparbanks rätt att bevilja s. k. bundna lån (26 och 27 §§), om sparbanks kassareserv (29 §) samt om upprättande av sparbanks balansräkning (33 §). I samband med behandlingen av dessa spörsmål hade även upptagits vissa under ärendets beredning framkomna förslag till jämkningar av mindre väsentlig innebörd i nyss angivna paragrafer. Dessutom föresloges vissa ändringar i 24 och 31 §§, vilka ändringar betingades av förslag, som i annat sammanhang framlagts för innevarande års riksdag.

Utskottet kommer i det följande att lämna en kortfattad redogörelse för de föreliggande ändringsförslagen i den ordning, de upptagits till behandling i propositionen.

Förhållandet mellan sparbanks inlåning och dess fonder.

I 25 § första stycket sparbankslagen stadgas, att sparbank må inlåna penningar *dels* till ett belopp, för vilket full täckning hos sparbanken finnes i kontanta penningar, i medel, som för sparbankens räkning innestå hos riksbanken eller inländskt bankbolag, i riksgäldskontorets skattkamarväxlar, i statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda obligationer eller i fordringar på grund av

lån, för vars fulla gäldande kommun eller dylik samfällighet är ansvarig eller varför säkerheten utgöres av in-teckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog, *dels ock* därutöver till ett belopp av högst tolv och en halv gånger sparbankens fonder. Enligt 25 § andra stycket må dock i intet fall inlåningen med avdrag av ett belopp, motsvarande sparbankens kassa och de medel, som för sparbankens räkning inestå hos riksbanken eller inländskt bankbolag, överstiga femtio gånger sparbankens fonder.

Såsom framgår av nu återgivna bestämmelser har det belopp, vartill sparbanks inlåning högst må uppgå, satts i beroende av dels beskaffenheten av sparbankens placeringar och dels fondernas storlek. 25 § första stycket utgår från en uppdelning av sparbanks tillgångar i sådana, som anses innebära en i huvudsak riskfri placering, och sådana, vilkas placering synes i högre eller mindre grad innebära möjlighet till förlust för sparbanken. Då fondtäckning — med den modifikation som följer av regeln i paragrafens andra stycke — icke erfordras för placeringar av förstnämnda slag, bruka dessa benämnas *täckningsfria*, medan däremot de övriga, som skola motsvaras av fonder av viss storlek, pläga kallas *icke täckningsfria*.

De sakkunniga hava beträffande första stycket av förevarande lagrum föreslagit vissa mindre jämkningar i avgränsningen av de täckningsfria tillgångarna. Å ena sidan borde enligt de sakkunnigas mening dit hänföras jämväl medel, som för sparbanks räkning inestå hos postsparbanken eller hos centralkassa för jordbrukskredit, andra av riksgäldskontoret utfärdade skuldförbindelser än skattkammarväxlar samt fordringar på grund av lån mot säkerhet av inhemska fullgoda obligationer. Å andra sidan borde, med hänsyn till svårigheten att bedöma en utländsk låntagares soliditet och den därav följande större förlustrisken med avseende å utländska obligationer, allenast inhemska obligationer få räknas som täckningsfria tillgångar. Såsom jämställda med utländska borde ur ifrågavarande synpunkt betraktas även sådana inhemska obligationer, som vilade å utländsk säkerhet.

Såsom framgår av det redan anförda utgår andra stycket av 25 § närmast från den uppfattningen, att inga placeringar böra anses helt täckningsfria. I överensstämmelse härmed uppställer stadgandet krav på att hela inlåningen med avdrag allenast av kassa och banktillgodohavanden skall i viss utsträckning täckas av fonder. De sakkunniga hava nu föreslagit sådan skärpning av detta stadgande, att fonderna skulle motsvara fyra i stället för såsom nu två procent av inlåningen med avdrag av kassa och därmed likställda tillgodohavanden, varmed skulle avses jämväl medel inestående hos postsparbanken eller centralkassa för jordbrukskredit. Under en övergångstid av tolv år borde emellertid sparbank, som fått sitt reglemente fastställt innan den föreslagna ändringen trädde i kraft, äga rätt att tillämpa nu gällande bestämmelser.

I samband med behandlingen av frågan om fondtäckningsreglerna hava de sakkunniga jämväl föreslagit införande i 25 § av en ny bestämmelse med syfte att underlätta sammanslagning av sparbanker. En-

ligt detta förslag skulle vid sådan sammanslagning den övertagande sparbanken redan under tiden för den andra sparbankens likvidation äga att, i den omfattning Konungens befallningshavande medgäve, vid bestämmande av inlåningens storlek taga i beräkning blivande överskott, som tillförsäkrats den övertagande sparbanken såsom förstärkning av dess egna fonder.

Vad angår de sakkunnigas förslag till ändring av 25 § första stycket sparbankslagen, har *departementschefen* biträtt förslaget i denna del. Departementschefen har vidare funnit motiverat att, på sätt från vissa håll föreslagits, jämväl å postgiro innestående medel skulle få medräknas bland de s. k. täckningsfria tillgångarna. Utöver den av de sakkunniga förordade inskränkningen med avseende å sådana tillgångar, som må hänföras till täckningsfria, har departementschefen även föreslagit, att bundet inteckningslån icke skulle få hänföras till dessa tillgångar. Förslaget sammanhänger med frågan, huruvida sparbank bör åläggas skyldighet att verkställa nedskrivning av bundna inteckningslån i balansräkningen. Då emellertid departementschefen av praktiska skäl ansett dylik skyldighet icke böra föreskrivas, hava de bundna inteckningslånen hänförts till placeringar, för vilka den i 25 § första stycket föreskrivna fondtäckningen av åtta procent skall förefinnas. — Vad angår 25 § andra stycket har departementschefen i likhet med de sakkunniga samt sparbanksinspektionen och fullmäktige i riksbanken funnit önskvärt, att minimikraven på sparbankernas fondställning skärpas. Departementschefen har emellertid funnit det kunna ifrågasättas, om icke de sakkunnigas förslag, vilket innebär krav på en dubbelt så stor fondtäckning som den nu föreskrivna, går längre än som kan anses behöfligt med hänsyn till insättarnas trygghet och sparbanksväsendets sunda utveckling. Med hänsyn härtill har departementschefen föreslagit en regel av innehåll, att sparbanks inlåning med avdrag av kontanta medel och därmed likställda tillgångar — varmed skulle förstås jämväl medel innestående hos postsparbanken, hos centralkassa för jordbrukskredit och å postgiro — icke må överstiga trettio gånger sparbankens fonder, varvid dock förutsatts, att den skärpta regeln göres obligatorisk för samtliga sparbanker först efter en övergångstid av 12 år.

Departementschefen har slutligen biträtt de sakkunnigas förslag angående införande i 25 § sparbankslagen av en ny bestämmelse med syfte att underlätta sammanslagning av sparbanker.

Sparbanks rätt att bevilja bundna lån m. m.

26 § sparbankslagen innefattar, bortsett från kommun- och därmed jämställda lån, ett generellt förbud för sparbank att utlämna bundna lån.

De sakkunniga hava i denna fråga såsom sin åsikt uttalat, att det visserligen borde kunna tillåtas sparbankerna att i viss begränsad omfattning och under särskilda betingelser utlämna bundna inteckningslån. Emellertid hava de sakkunniga ansett, att man samtidigt borde beskära den rätt, sparbankerna enligt gällande lag äga att utlämna bundna kommunallån. Summan av

utestående sådana lån borde ej få överstiga vare sig en och en halv gång sparbankens fonder eller femton procent av förvaltade medel. I nämnda summa skulle dock icke inräknas sådana bundna kommunlån, som enligt Konungens förordnande skulle anses jämförliga med fullgoda obligationer. Sparbanks rätt att utlämna bundna inteckningslån skulle göras beroende av särskild dispens från Kungl. Maj:ts sida. Summan av bundna kommunlån — med nyss angivna undantag — och bundna inteckningslån skulle icke få överstiga vare sig två gånger sparbankens fonder eller tjuguprocent av förvaltade medel. Inteckningslårens bindningstid skulle begränsas till tio år, varigenom bindningsrätten bleve mindre ägnad att komma i strid med andra kreditgivande institutioners intressen.

Av hänsyn till sparbankernas säkerhet skulle bindningsrätten i allmänhet begränsas till sådana lån, som enligt 25 § sparbankslagen godtoges såsom täckningsfria. Vissa skäl kunde emellertid anföras för att belåningsgränsen, som enligt nämnda paragraf vore fastställd till 50 procent av taxeringsvärdet, bestämdes något högre. Sålunda skulle i fråga om fastigheter i vissa större städer eller delar av dem Konungen äga förordna, att lån finge beviljas mot säkerhet av inteckning inom 60 procent av taxeringsvärdet. För att sparbankerna vid den bundna kreditgivningen skulle bliva i tillfälle att förtjäna vaka över säkerhetens vidmakthållande borde vidare bestämmelsen i 26 §, att sparbanks utlåningsrörelse företrädesvis skulle avse sparbankens verksamhetsområde, skärpas därhän, att bundet lån finge utlämnas endast mot säkerhet av inteckning i fastighet inom sparbankens verksamhetsområde. Såsom villkor för bindning av lån skulle även gälla, att säkerheten utgjordes av inteckning med företrädesrätt framför varje annan fordringsinteckning. Slutligen skulle — i nära överensstämmelse med vad som gällde beträffande hypoteksinrättningarna — föreskrivas skyldighet för sparbank att vid utlämnande av bundet lån göra förbehåll om uppsägningsrätt inom tre månader för den händelse den intecknade fastigheten i följd av vanvård eller av annan anledning underginge sådan värdeminskning, att säkerheten i märklig mån försvagades, varvid emellertid nedsättning av fastighets taxeringsvärde icke ensam för sig skulle utgöra tillräcklig grund för uppsägning. Reglerna om i vilken utsträckning och på vilka villkor bundna inteckningslån skulle få utlämnas, borde införas i 27 § sparbankslagen, vars nuvarande bestämmelser såsom saknande praktisk betydelse kunde uteslutas.

Departementschefen har anfört bland annat följande:

Starka meningsskiljaktigheter hade yppats i fråga om behovet och lämpligheten av att medgiva sparbankerna rätt att utlämna bundna lån mot säkerhet av fastighetsinteckning. Medan i flertalet yttranden framhållits, att en sådan lånerörelse hos sparbankerna, därest den hölles inom lämpliga gränser, kunde bliva till nytta för det allmänna, hade från andra håll, framför allt från sparbankernas konkurrenter på fastighetskreditens område, tanken på en dylik utvidgning av sparbankernas verksamhetsområde bestämt avvisats.

I de yttranden över de sakkunnigas förslag, som innefattade ett avstyrkande av detsamma, hade flerstädes understrukits, att ett stort antal sparbanker vid tillfrågan förnekade behovet av bindningsrätt och uttalat, att de i spar-

banksföreningens framställning berörda svårigheterna icke gjort sig mera kännbara. Att åtskilliga sparbanker sålunda syntes stå tämligen likgiltiga inför frågan, funne departementschefen emellertid icke böra tillmätas alltför stor betydelse. Viktigare vore att, såsom även de sakkunniga framhållit, ett antal stadssparbanker, tillhörande de större storleksgrupperna, funnit sig starkt besvärade av de berörda svårigheterna och till undvikande av dessa funnit sig nödsakade att tillgripa s. k. räntebindning.

Av förarbetena till sparbankslagen framginge ej, huruvida förbudet att binda lån varit avsett att innefatta även hinder att i någon form binda allenast räntan för lån. Att något uttalande härutinnan icke föreläge syntes sannolikt bero därpå, att vid tiden för lagens tillkomst räntebindning ännu ej tillämpats av sparbankerna och att frågan fördenskull då icke framstod såsom aktuell. Då det emellertid vore mera i undantagsfall som sparbankernas rörelse drabbats av bindningsförbudet föresloge departementschefen, att i 26 § sparbankslagen såsom huvudregel för samtliga sparbanker fastsloges, att bundna inteckningslån icke finge beviljas och att den uppsägningsrätt, som sparbank skulle förbehålla sig, icke i något avseende finge inskränkas. I 27 § — vars nuvarande bestämmelser departementschefen i likhet med de sakkunniga funne kunna uteslutas — skulle därefter de regler meddelas, enligt vilka bindning i särskilda fall finge ske.

Med den rätt till bindning av inteckningslån, sparbankerna sålunda undantagsvis skulle erhålla, åsyftade departementschefen allenast att inom gränser, som i tillbörlig mån förringade riskerna för sparbankerna av en bunden utlåningsrörelse, bereda de större sparbankerna möjlighet att under tider med lågt ränteläge kunna bevara sin ställning som långgivare på fastighetskreditens område i större utsträckning än under nuvarande räntekonjunktur visat sig vara möjligt. Farhågorna för att sparbankerna härigenom skulle kunna bedriva en obehörig konkurrens med hypoteksinrättningarna syntes överdrivna. Såväl hypoteksinrättningarna som sparbankerna kunde vara skickade att tillmötesgå lånebehov på fastighetsmarknaden, därvid i olika situationer än den ena och än den andra institutionens kreditvillkor syntes visa sig bäst motsvara olika låntagares önskemål.

Om departementschefen anslöte sig till de sakkunnigas mening, att en rätt till bindning av inteckningslån i begränsad omfattning och avseende jämförelsevis korta tidsperioder icke behövde förvägras sparbankerna vare sig med hänsyn till deras egen säkerhet eller av allmänna konkurrenshänsyn, kunde departementschefen däremot icke undgå att finna den kritik befogad, som i ett stort antal yttranden framstälts mot de sakkunnigas förslag till utformning av de undantagsregler, enligt vilka bindningsrätt skulle kunna medgivas. Departementschefen ansåge sålunda, att sparbankernas hävdvunna rätt att tillgodose varaktiga kommunala lånebehov icke i förevarande sammanhang borde beskäras, samt att det ifrågasatta dispensförfarandet borde ersättas med en generell, i lagen angiven regel.

Beträffande utformningen i övrigt av reglerna om bindningsrätten förordade departementschefen — i enlighet med vad i sådant hänseende föreslagits av fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen — att alla sparbanker, för vilka summan av insättarnas tillgodohavanden och de egna fonderna

uppginge till 5 miljoner kronor, erhöle rätt att binda inteckningslån på tio år. För att tillmötesgå vissa från sparbankshåll framkomna önskemål syntes det kunna medgivas, att sammanlagda beloppet av utestående bundna inteckningslån finge uppgå till högst 20 procent av summan av sparbankens insättarbehållning och egna fonder. Högst ett belopp motsvarande 4 procent av nyssnämnda summa borde få ställas att förfalla under ett och samma år.

Även enligt departementschefens mening borde sparbank såsom säkerhet för bundet lån allenast få godtaga botteninteckning i fastighet, belägen inom sparbankens verksamhetsområde.

Departementschefen anslöte sig vidare till uppfattningen, att inteckning, som utgjorde säkerhet för bundet lån, som regel skulle ligga inom 50 procent av taxeringsvärdet, men att beträffande vissa större städer eller delar av dem enligt särskilt medgivande inteckning upp till 60 procent av taxeringsvärdet borde kunna godtagas. Det syntes böra uppdragas åt Konungens befallningshavande att efter sparbanksinspektionens hörande bestämma, i vad mån inteckning upp till det högre värdet finge godtagas. En viss vägledning vid bedömandet av denna fråga syntes kunna hämtas ur stadgandet i 8 § förordningen den 17 maj 1935 (nr 177) angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet, enligt vilket stadgande hypoteksförening finge, efter medgivande av hypotekskassans styrelse, i fråga om större städer eller delar av dem bevilja fasta lån på tio år intill ett belopp, ej överstigande sex tiondelar av vare sig särskilt uppskattningsvärde eller taxeringsvärdet, där den belånade fastighetens huvudbyggnad vore av sten eller annat lika hållbart ämne och avsevärd nedgång i fastighetens värde under lånetiden icke syntes vara att befara. Ehuru departementschefen icke funne påkallat att i sparbankslagen införa så detaljerade regler angående värdering av fastighet, som nyssnämnda förordning innehöle, funne departementschefen likväl motiverat att i lagen infördes föreskrift om skyldighet för sparbank att föranstalta om värdering av fastighet, innan bundet lån beviljades, ävensom bestämmelse därom, att uppskattningsvärdet i samma mån som taxeringsvärdet skulle beaktas vid fastställande av belåningsgränsen.

I likhet med de sakkunniga ansåge departementschefen hinder icke böra möta för sparbank att utnyttja sin bindningsrätt sålunda, att sparbanken i stället för helt bundna lån utlämnade lån, som endast vore bundna i visst avseende, exempelvis i fråga om räntan. Utan särskilt stadgande syntes det vara klart, att även räntebundna lån, som utlämnats före de nya bestämmelsernas ikraftträdande, skulle medräknas vid fastställande av bindningsrättens omfattning.

Departementschefen har här efter upptagit vissa andra av de sakkunniga föreslagna ändringar i 26 § sparbankslagen.

Enligt tredje stycket av förevarande paragraf må lån, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet, av sparbank utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Denna bestämmelse medför bland annat, att en sparbank, som önskar upptaga lån hos en annan sparbank, antingen måste ställa säkerhet för lånet eller ock förskaffa sig lånet i form av en insättning från den andra sparbankens sida, i vilket senare fall ställande av säkerhet tydligen ej ifrågakommer.

De sakkunniga hava funnit naturligtast, att formen av lån väljes i ett dylikt fall, och framhålla, att det motsatta förfaringssättet kan möjliggöra ett kringgående av bestämmelsen i 22 § första stycket därom, att sparbank må

upptaga lån allenast för fyllande av tillfälligt penningbehov. För att underlätta anlåtande av låneformen i nu avsedda fall föreslå de sakkunniga, att lån skall kunna lämnas till sparbank utan säkerhet.

Departementschefen har biträtt de sakkunnigas ifrågavarande förslag.

Under hänvisning till att de solidariska bankbolagen numera blivit ombildade till bankaktiebolag och att deras lotter erhållit karaktär av aktier, hava de sakkunniga vidare föreslagit, att bestämmelsen i 26 § sparbankslagen om utlåning mot lottbrev såsom saknande praktisk betydelse skulle uteslutas och att i stället förlagsbevis skulle upptagas såsom i belåningshänseende likställda med aktier.

Även detta förslag har vunnit anslutning från *departementschefens* sida.

De sakkunniga hava slutligen förordat vissa modifikationer av reglerna i 26 § sista stycket om amorteringslån.

Enligt 26 § sista stycket må lån, för vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller dylik samfällighet, utlämnas allenast på viss tid och ej utestå längre än tio år. Är lånet ställt på längre återbetalningstid än ett år, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats, sparbanken dock alltid obetaget att begagna sin rätt att uppsäga lånet till återbetalning på en gång.

De sakkunniga hava övervägt, huruvida icke ifrågavarande bestämmelser borde modifieras i sådan riktning, att sparbankerna erhöle större frihet vid bestämmandet av återbetalningstiden för borgenslån. Därigenom skulle möjligheterna kunna vidgas för sparbankerna att tillgodose låntagarnas växlande önskemål med avseende å sättet för lånens återbetalning. Icke minst för jordbrukare kunde det ofta kännas som en brist, att icke borgenslån kunde utlämnas för längre tid än tio år. Den tekniska utvecklingen inom jordbruket hade medfört allt mera omfattande kapitalinvesteringar, vilka föranlett behov av lån ställda på en tämligen mångårig amortering. Även i andra fall kunde en längre amorteringstid än tio år tänkas vara befogad. En mera väsentlig förlängning av lånets löptid kunde väl medföra vådor med hänsyn till förändringar i de förhållanden, som legat till grund för lånets upptagande. I allmänhet syntes önskvärt, att ett lån, som exempelvis upptoges för inköp av inventarier, icke utlämnades för längre tid än dessa kunde antagas förbliva användbara. De sakkunniga hade vid övervägande av de förhållanden, som inverkade på förevarande fråga, stannat vid att föreslå, att den längsta återbetalningstiden för amorteringslån skulle höjas från tio till femton år. Därvid finge emellertid framhållas, att utlämnandet av lån på tid överstigande tio år måste föranleda särskild omsorg om att icke fordran gentemot låntagare och borgensmän bleve föremål för preskription.

Även i andra hänseenden hava de sakkunniga förordat jämkningar i gällande regler om återbetalningstid för borgenslån. Nuvarande bestämmelser innebära, att lån måste börja amorteras redan första året efter upptagandet och att återbetalningen skall jämnt fördelas i förhållande till lånetiden. De sakkunniga uttala, att ett annat sätt för återbetalningen kan vara önskvärt med hänsyn till karaktären av de kapitalinvesteringar, vartill lån användas. Exempelvis erinras om att lån ofta upptagas i syfte att möjliggöra för låntagaren att genomgå utbildning eller bedriva studier. De sakkunniga föreslå, att avbetalning årligen skall kunna ske med belopp, som i förhållande till varandra innebära en jämnt fortlöpande stegring, ävensom att,

där med hänsyn till lånets ändamål särskilda omständigheter därtill föranleda, frihet från avbetalning skall kunna medgivas under tid ej överstigande de tre första åren av lånets löptid. I lagen bör enligt de sakkunnigas mening utsägas, att i sistnämnda fall godkännande av den uppskjutna amorteringen skall inhämtas från borgensmännens sida.

De sakkunniga hava slutligen betonat angelägenheten av att omsättning av lån i allmänhet ej medgives, med mindre avbetalning sker enligt de för amorteringslån bestämda grunderna.

Departementschefen har beträffande regeln om längsta tillåtna återbetalningstid för amorteringslån anslutit sig till de sakkunnigas förslag om en förlängning av nämnda tid från tio till femton år. Vad angår övriga ifrågasatta jämkningar i gällande amorteringsregler beträffande borgenslån har departementschefen allenast förordat den ändringen, att sparbankerna beredes möjlighet att medgiva frihet från avbetalning under högst tre år efter lånets beviljande.

Sparbanks kassareserv.

Enligt 29 § sparbankslagen är sparbank skyldig att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa ett belopp, som tillsammans med sparbankens ineliggande kassa motsvarar minst en tiondel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Dylik kassareserv skall utgöras av riksgäldskontorets skattkammarväxlar eller sådana obligationer, som i 25 § sparbankslagen omförmålas, eller medel, som för sparbankens räkning inestå hos riksbanken eller inländskt bankbolag. Dock må av kassareserv högst 100,000 kronor utgöras av inteckningar av sådan beskaffenhet, som i 25 § sägs.

Beträffande förevarande paragraf hava *de sakkunniga* till en början föreslagit den ändringen, att fastighetsinteckningar icke vidare skulle få inräknas i kassareserven.

I anslutning till de föreslagna ändringarna beträffande avgränsningen i 25 § av de täckningsfria tillgångarna hava *de sakkunniga* vidare förordat sådan jämkning av 29 §, att i kassareserven skulle få inräknas även medel innestående hos postsparbanken och centralkassa för jordbrukskredit ävensom andra av riksgäldskontoret utfärdade skuldförbindelser än skattkammarväxlar. Beträffande obligationer skulle av den i 29 § gjorda hänvisningen till 25 § följa, att till kassareserven framdeles komme att hänföras endast inhemska obligationer. Med avseende å reglerna om sparbanks kassareserv erinra *de sakkunniga* dessutom, att enligt 49 § banklagen pantsatt tillgång, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej till fullo beagnats, får beräknas till belopp, som bank enligt avtalet äger ytterligare utbekomma. *De sakkunniga* föreslå, att en bestämmelse av enahanda innehåll införas i 29 § sparbankslagen. Slutligen yttra *de sakkunniga*, att det enligt deras mening måste anses själfallet, att om sparbanks kassareserv nedgått under vad i lagen stadgas, det åligger sparbanken att vidtaga åtgärder för att snarast möjligt uppbringa kassareserven till föreskrivet belopp. En uttrycklig bestämmelse av dylik innebörd förekommer i 49 § banklagen och föreslås av *de sakkunniga* införd även i 29 § sparbankslagen.

Vad angår den av de sakkunniga förordade ändringen i 29 § sparbankslagen, att fastighetsinteckningar icke skulle få inräknas i kassareserven, har *departementschefen* uttalat, att frågan icke vore av den betydelse, att anledning för närvarande funnes att genomföra en dylik inskränkning. Beträffande övriga ifrågasatta jämkningar av reglerna i 29 § om sparbanks kassareserv borde utländska obligationer och bundna inteckningslån icke få hänföras till täckningsfria tillgångar. Uppenbarligen borde de då icke heller få medräknas i kassareserven. Å andra sidan borde medel inestående hos postsparbanken och å postgiro samt andra av riksgäldskontoret utfärdade skuldförbindelser än skattkamarväxlar få medräknas i kassareserven. Däremot syntes medel inestående hos centralkassa för jordbrukskredit icke böra få medräknas. Mot förslaget att i sparbankslagens 29 § införa bestämmelse därom, att pantsatt tillgång, som utgjorde säkerhet för avtalad kredit, finge medräknas i kassareserven i den mån krediten icke begagnats, hade *departementschefen* icke något att erinra. Det förefölle slutligen lämpligt, att i 29 § sparbankslagen efter mönster av banklagen infördes ett uttryckligt stadgande av innehåll, att sparbank skulle vidtaga åtgärder för att snarast möjligt uppbringa kassareserven till föreskrivet belopp, därest densamma nedgått under vad i lagen stadgades.

Angående motbok med sparbank m. m.

Enligt 24 § sista stycket sparbankslagen må, utan hinder därav, att motbok förut utfärdats, ny motbok utfärdas för den, till vilkens förmån medel insatts med förbehåll i avseende å medlens utbetalning, så ock för omyn- dig över sexton år, för vilken utfärdats motbok å medel, varöver den omyn- dige ej äger själv förfoga. Har i fråga om medel, som stå under förvaltning av förmyndare eller god man, förbehåll gjorts, att medlen ej må uttagas utan överförmyndarens tillstånd, äger jämväl förmyndaren eller gode mannen för insättning av medel utan sådant förbehåll utfå annan motbok.

Angående dessa bestämmelser, vilka tillkommit i sammanhang med 1924 års förmynderskapslagstiftning, hava *de sakkunniga* yttrat, att genom dessa i lagen den uppfattningen kommit till uttryck, att i andra än de särskilt an- givna fallen endast en motbok finge utfärdas för en och samma insättare. Det förekomme emellertid icke sällan, att en insättare hade medel inestående hos sparbank mot olika utbetalnings- eller räntevillkor, i vilket hänseende, bland annat, kunde erinras om de särskilda villkor, som gällde för skolspar- böcker, och den räntedifferentiering efter skilda uppsägningstider, som till- lämpades av en del sparbanker. Då sålunda medel under skilda villkor inne- stode för en och samma insättares räkning, vore det tydligen ägnat att be- fordra enkelhet och reda, därest särskild motbok utfärdades beträffande var- je tillgodohavande, som sålunda skilde sig från annat. Även bortsett från sådana fall som nu nämnts ansåge de sakkunniga tillräckliga skäl icke vara förhanden att resa hinder mot att flera motböcker utfärdades för en och samma insättare.

I anslutning till det anförda hava *de sakkunniga* föreslagit, att bestäm-

melserna i 24 § sista stycket måtte upphävas, varefter något hinder icke längre skulle föreligga för sparbank att utfärda flera motböcker för en och samma insättare.

Departementschefen har biträtt de sakkunnigas ändringsförslag i förevarande avseende och därvid hänvisat till att en dylik lagändring jämväl förutsatts i den på föredragning av chefen för socialdepartementet beslutade propositionen nr 41 till årets riksdag angående anslag till främjande av planmässigt sparande m. m.

Ett bifall till ovanberörda förslag hava *de sakkunniga* ansett böra medföra jämväl vissa jämkningar i 31 § sparbankslagen, vilken innehåller bestämmelser om de böcker, som skola föras av sparbank.

Enligt nyssnämnda lagrum skall sparbank föra, bland annat, avräkningsbok för insättarna jämte årligt sammandrag därav. Avräkningsboken skall föras med upplägg för envar insättare. Då en och samma insättare nu innehar flera motböcker med en sparbank, är det enligt uppgift av de sakkunniga vanligt, att skilda upplägg användas för de olika tillgodohavandena. Då den föreslagna ändringen i 24 § skulle möjliggöra användning av flera motböcker för en och samma insättare även i andra fall än där så för närvarande är tillåtet, anse de sakkunniga ett uttryckligt stadgande i 31 § om skyldighet att föra samma insättares olika tillgodohavanden å skilda upplägg vara praktiskt lämpligt och ägnat att befördra reda i bokföringen.

De sakkunniga hava vidare framhållit, att det ur olika synpunkter vore nödvändigt att kunna konstatera, huruvida en insättare hos en sparbank hade flera tillgodohavanden hos sparbanken. Sålunda vore detta behöfligt för kontrollen över att insättares sammanlagda behållning icke överskredede föreskrivet insättningsmaximum. Vidare kunde hänvisas till att det enligt taxeringsförordningen kunde åläggas sparbank att tillhandahålla taxeringsmyndighet uppgift om insättares tillgodohavande. Efterlevnaden av dessa föreskrifter underlättades naturligen, där sparbankerna, såsom redan nu vore synnerligen vanligt, förde register över sina insättare. De sakkunniga ansåge sig böra föreslå, att föreskrift om skyldighet att föra dylikt register infördes i 31 § sparbankslagen, som redan nu upptog föreskrift om förande av register över sparbanks gäldenärer.

Även om register över insättare funnes, utgjorde emellertid enligt de sakkunnigas mening detta icke under alla förhållanden någon garanti för att tillförlitlig överblick erhöles över en insättares samtliga tillgodohavanden. Det kunde exempelvis förekomma, att de olika tillgodohavandena för en insättare upptoges å skilda platser i registret. Med tanke på sådana fall hade de sakkunniga funnit nödvändigt att i 31 § införa en bestämmelse, enligt vilken, där i avräkningsbok olika tillgodohavanden för en och samma insättare förts å skilda upplägg, skyldighet skulle föreligga för sparbanken att genom anteckning i insättareregistret träffa sådan anordning, varigenom storleken av en och samma insättares sammanlagda tillgodohavanden med lätthet kunde fastställas. Med hänsyn till att nödigt rådrum borde beredas sparbankerna med genomförande av de sålunda föreslagna anordningarna, borde de nya bestämmelserna icke träda i tillämpning förrän vid utgången av andra året, räknat från året för lagens ikraftträdande.

Vad de sakkunniga i denna del föreslagit har även vunnit *departementschefens* gillande.

Reglerna angående upprättande av sparbanks balansräkning.

Enligt 33 § första stycket 1) sparbankslagen må sparbanks tillgångar ej upptagas yare sig över sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande. I den mån ej annat följer av vad beträffande vissa tillgångar särskilt stadgas må tillgångarna dock, jämlikt 33 § första stycket 2), upptagas till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras förvärvande eller anskaffande, så framt sådant särskilt angives i den förvaltningsberättelse, styrelsen har att avlämna.

Obligation må, enligt 33 § första stycket 1), ej anses upptagen över sitt verkliga värde, om den upptagits till gällande marknadsvärde eller till visst medeltalsvärde. Sistnämnda värde beräknas beträffande obligation, utfärdad av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa på sådant sätt, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som med fyra tiondels procent understiger medeltalet av riksbankens officiella diskontosatser under de senast tilländagångna tio åren. Beträffande annan obligation bestämmes medeltalsvärdet sålunda, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, motsvarande nämnda medeltal.

Dessa bestämmelser kompletteras i 33 § första stycket 5) med föreskrifter av innehåll, att obligation i balansräkningen för det år, under vilket den inköpts, ej må upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaden för dess förvärvande eller anskaffande och därefter ej till högre värde än det, var till den varit uppförd i närmast föregående fastställda balansräkning. Dock må i båda fallen ökning högst till gällande marknadsvärde ske till täckande av förlust, som uppstått å sparbankens rörelse, eller av motsvarande nedläggning av annan tillgångs bokförda värde.

Med avseende å reglerna för värderingen i sparbanks balansräkning av obligationer framhålla *de sakkunniga*, att sparbankerna placera en icke oväsentlig del av sina medel i obligationer och att det därför är av stor vikt, att garantier finnas för att dessa tillgångar bokföras efter betryggande grunder.

De sakkunniga anse ändring icke böra ifrågakomma i den nuvarande regeln, att obligation ej må anses upptagen över sitt verkliga värde, om den upptagits till gällande marknadsvärde. Vad åter angår de nuvarande möjligheterna att alternativt därmed verkställa bokföringen i anslutning till vissa i lagen angivna *medeltalsregler* hava de sakkunniga anfört bland annat följande:

Enligt de sakkunnigas mening hade erfarenheterna visat, att nu gällande regler för bokföring av obligationer icke vore tillfredsställande. Riksbankens diskontosatser kunde icke anses utgöra någon tillförlitlig mätare av obligationskurserna, och ej heller stode de i någon bestämd relation till sparbankernas inlåningsräntor. De sakkunniga ansåge med hänsyn därtill, att — där bokföringen icke skedde på grundval av obligationernas aktuella marknadsvärden — den medeltalsberäkning, vilken borde kunna anlitas för möjliggörande av en jämn anpassning av de bokförda värdena å obligationer efter konjunkturernas utveckling, borde bygga på de genomsnittliga obligationskurserna för en följd av år. Visserligen kunde det förekomma, att genomsnittssiffran för förräntningen under ett år alltför starkt påverkades av

förekomsten av enstaka obligationslån, som — t. ex. på grund av kort återstående löptid — mer eller mindre avveke från vad som gällde å marknaden i övrigt. Denna påverkan syntes emellertid på grund av den omfattning, materialet av å Stockholms fondbörs noterade obligationer numera ägde, icke vara av sådan räckvidd, att densamma hade någon nämnvärd betydelse för bestämmandet av ett mångårigt genomsnittstal för obligationsräntorna. Ej heller syntes mot detta genomsnittstal kunna riktas några vägande invändningar ur den synpunkten, att de särskilda sparbankernas obligationsinnehav ej vore sammansatta i fullkomlig överensstämmelse med sammansättningen av de å allmänna marknaden noterade obligationerna.

De sakkunniga funne sig böra förorda, att i överensstämmelse med vad som nu gällde genomsnittstalen grundades på tioårsperioder.

I enlighet med det anförda föresloge de sakkunniga, att de på Stockholms fondbörs noterade kurserna å guldkantade obligationer, beräknade efter tioåriga genomsnittstal, borde ligga till grund för den alternativa bokföringsregel med avseende å sparbankernas obligationer, som kunde tillämpas vid sidan av värderingen efter det aktuella marknadsvärdet.

Vad sålunda föreslagits avsåge naturligen närmast de guldkantade obligationernas värdering. Mest önskvärt vore, att varje obligationspost bokfördes efter värdena å motsvarande slag av obligationer. För undvikande av alltför komplicerade regler föresloge emellertid de sakkunniga, att obligationerna uppdelades i tre olika kategorier, som inbördes behandlades lika. Guldkantade obligationer borde liksom för närvarande utgöra en grupp för sig. Obligationer, i vilka förmyndare ägde att utan överförmyndarens samtycke placera omyndigs medel, borde utgöra en andra grupp och övriga obligationer en tredje. De sakkunniga föresloge, att medeltalsvärdet för obligationer av andra gruppen skulle beräknas sålunda, att obligationernas avkastning utginge efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstege medelräntan under de senast tilländagångna tio åren å guldkantade obligationer. För övriga obligationer borde avkastningen förutsättas skola utgå efter en räntefot, som med en procent överstege nämnda medelränta.

Det skulle ankomma på sparbanksinspektionen att årligen beräkna och för sparbankerna tillkännagiva ifrågavarande medeltal.

De sakkunniga hade funnit lämpligt föreslå en övergångsbestämmelse, enligt vilken vid bokslut, som skedde för tidigare år än det tolfte, räknat från året för lagens ikraftträdande, vid beräkning av värdet av sparbank vid tiden för den föreslagna lagändringens ikraftträdande tillhöriga obligationer bestämmelserna i 33 § första stycket 1) enligt dess nuvarande lydelse finge vinna tillämpning.

Då bokföring efter medeltalsvärden endast borde komma i fråga beträffande fullgoda obligationer och då på grund av svårigheten att bedöma säkerheten för andra än inhemska obligationer övriga obligationer icke borde få bokföras till högre belopp än som motsvarade marknadsvärdena, föresloge de sakkunniga att tillämpningen av medeltalsreglerna inskränktes till obligationer, som omförmäldes i 25 § sparbankslagen. De särskilda bestämmelserna om bokföring av obligationer med utgångspunkt från dessas förräntning kunde tydligen icke heller tillämpas, då fråga vore om premieobligationer. De sakkunniga hade därför inskränkt de särskilda bokföringsreglernas tillämpning till räntebärande obligationer.

De sakkunniga hava vidare funnit önskvärt, att sparbankernas möjligheter att uppskriva de bokförda värdena å obligationer bestämmas något restriktivare än vad för närvarande är fallet.

Övervägande skäl syntes visserligen tala för att sparbank under alla förhållanden skulle äga att för täckande av förlust uppskriva sina obligationer intill marknadsvärdet, även om medeltalsvärdet vore lägre. För möjliggörande av en nedskrivning av annan tillgångs bokförda värde syntes det däremot näppeligen motiverat att medgiva uppskrivning av en obligations värde över något av följande värden, nämligen dess marknadsvärde, dess nominella värde eller dess medeltalsvärde. Ett medgivande till en uppskrivning över något av nu angivna värden skulle innebära, att den skyldighet att nedskryva bundna lån, vilken föresloges av de sakkunniga, till sina verkningar bleve illusorisk.

Departementschefen har beträffande nu förevarande spörsmål anført följande:

Frågan om värdering av sparbanks obligationer vore utan gensägelse en av de allra vanskligaste inom hela sparbankslagstiftningen. De övriga nordiska ländernas motsvarande lagstiftning erbjöde prov på ett flertal olika metoder för lösning av detta spörsmål, av vilka dock ingen syntes vara av beskaffenhet att kunna tjäna som förebild för vårt lands vidkommande. Emellertid syntes så gott som fullständig enighet råda därom, att den i gällande lag stadgade anknytningen av medeltalsberäkningen till riksbankens diskontosatser icke längre kunde anses innefatta någon lämplig lösning. De sakkunniga hade i stället förordat, att ett tioårigt genomsnittsvärde av guldkantade obligationer enligt noteringarna å Stockholms fondbörs skulle läggas till grund för den alternativa bokföringsregeln med avseende å sparbanks obligationer. Härigenom skulle den enligt deras mening riktiga principen kunna förverkligas, att en sparbanks obligationer bokfördes till belopp, som i möjligaste mån anslöte sig till vad en försäljning å allmänna marknaden skulle inbringa.

Gentemot detta resonemang hade från sparbankshåll invänts, att man därigenom tillmätte likvidationssynpunkten alltför stor betydelse. Emellertid syntes väl — även om det hörde till undantagen, att en sparbank nödgades träda i likvidation — stundom förekomma, att en sparbank av en eller annan anledning funne påkallat att sälja en viss obligationspost. Särskild tyngd ägde också likviditetskravet med avseende å den del av sparbanks obligationsinnehav, sparbanken redovisade såsom kassareserv. Givetvis måste det av dessa skäl ur det allmännas synpunkt framstå såsom ett önskemål, att obligationerna bokfördes på ett sätt som i möjligaste mån tillgodosåge även likvidationssynpunkten. Enligt departementschefens uppfattning framstode det då som en naturlig lösning, att man vid värdering av obligationer lade börsnoteringarna å sådana värdepapper till grund. Vad från sparbankshåll i övrigt invänts emot de sakkunnigas förslag syntes i väsentlig mån bliva beaktat, om man accepterade vissa av fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen föreslagna modifikationer i sakkunnigförslaget. För att undvika den påverkan å obligationskurserna, som efterfrågan å placeringsmöjligheter för kassamedel utövade, syntes dock från det material, som skulle läggas till grund för medeltalsberäkningen, böra avföras icke blott, såsom fullmäktige och sparbanksinspektionen föreslagit, obligationer noterade över pari utan även sådana obligationer noterade i eller under pari, vilka hade en kortare återstående löptid än tio år. Förnekas kunde visserligen icke, att nu åsyftade modifikationer i de sakkunnigas förslag i viss mån vore ägnade att komplicera ifrågavarande regler. Men även om denna lösning av problemet sålunda icke ginge helt fri från anmärkningar, syntes den dock innebära en framkomlig väg och utgöra en uppenbar förbättring i förhållande till nu gällande bestämmelser.

Den av departementschefen förordade lösningen skulle alltså innebära, att guldkantade obligationer i sparbanks balansräkning skulle få alternativt upp- tagas till sådant värde, att avkastningen motsvarade medelräntan under de senaste tio åren å nämnda slag av obligationer, vilka å fondbörsen noterats högst till pari och för vilka den återstående löptiden överstege tio år. Sagda medelränta skulle för varje år beräknas av sparbanksinspektionen.

I likhet med de sakkunniga funne departementschefen lämpligt, att de olika slagen av obligationer hänfördes till tre olika grupper, på sätt de sakkunniga angivit. Såsom fullmäktige i riksbanken förordat, syntes tilläggen för grup- perna 2 och 3 böra fastställas till en fjärdedels respektive en halv procent.

Från vissa håll hade framhållits, att materialbrist vid något tillfälle kunde tänkas föreligga vid medelräntans beräkning enligt den nu föreslagna me- toden. Uppenbarligen minskades dock olägenheterna därav i den mån hän- syn toges till flera tidpunkter under varje år. Av detta skäl syntes det böra föreskrivas, att hänsyn skulle tagas till noteringarna vid minst ett tillfälle under varje kalenderkvartal. Därast obligationer, varom här vore fråga, under något kvartal noterats i så ringa omfattning, att sparbanksinspektio- nen funne noteringarna icke utgöra tillfredsställande grund för medelräntans beräkning, syntes det böra ankomma å Kungl. Maj:t att efter framställning av inspektionen fastställa det procenttal, som med avseende å detta kvartal skulle utgöra grund för beräkningen. Att avgörandet hänskötes till Kungl. Maj:t syntes motiverat med hänsyn till frågans betydelse för sparbankerna.

I likhet med fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen utginge departementschefen från, att medeltalsberäkningen skulle baseras på den s. k. effektiva räntan, vid vars beräkning hänsyn toges ej blott till i obliga- tionen utfäst ränta utan även till vid obligationens inlösning eventuellt upp- kommande kapitalvinst. Särskild föreskrift härom i lagtexten syntes icke vara erforderlig.

Såsom fullmäktige i riksbanken uttalat, borde sparbank uppenbarligen äga rätt att verkställa värdesättningen av sina obligationer sålunda, att den ef- fektiva räntan för sparbanken överensstämde med det av sparbanksinspek- tionen beräknade medeltalet. Dock borde intet hinder föreligga för spar- bank att tillämpa genastränta, ett beräkningssätt som praktiskt taget alltid ledde till en starkare nedskrivning.

I likhet med de sakkunniga funne departementschefen medeltalsregels tillämpning böra begränsas till räntebärande obligationer av i 25 § angivet slag. Den föreslagna övergångstiden av tolv år syntes även vara att för- orda.

Beträffande frågan om reglerna för uppskrivning av obligations bokförda värde ansåge departementschefen i likhet med fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen, att uppskrivning till täckande av motsvarande ned- skrivning av annan tillgångs bokförda värde borde få ske oberoende av me- deltalsvärdet till marknadsvärdet i den mån detta icke överstege nominella värdet.

För närvarande finnas i sparbankslagen inga särskilda bestämmelser an- gående bokföringen av sådana b u n d n a l å n, som sparbankerna redan enligt gällande bestämmelser äga utlämna, d. v. s. bundna kommunlån.

De sakkunniga hava framhållit, att delvis samma skäl, som läge till grund för reglerna om bokföringen av obligationer, syntes tala för att motsvaran- de föreskrifter även gjordes tillämpliga med avseende å bundna lån. Även en placering av sparbanks medel i sådana tillgångar innefattade risk för att, om placeringen bundits under en tid av lågt ränteläge, avkastningen icke

komme att vid en högre räntenivå täcka sparbankens inlåningsränta och förvaltningskostnader. Med hänsyn till risker av förevarande art hade de sakkunniga, då de tillstyrkt medgivande för sparbankerna att i vissa fall utlämna bundna inteckningslån, uttalat, att såsom förutsättning därför borde gälla, att sparbankerna skulle åläggas nedskryva de bokförda värdena å lånen på sådant sätt, att avkastningen kunde beräknas medgiva en tillfredsställande förräntning även under ett eventuellt inträdande högre ränteläge. I överensstämmelse med denna synpunkt ansåge de sakkunniga motiverat, att bestämmelser meddelades jämväl om bokföringen av bundna kommunlån.

Beträffande grunderna för bokföringen av bundna lån hava de sakkunniga uttalat, att reglerna därutinnan i möjligaste mån borde anslutas till vad som skulle gälla i fråga om obligationer. Då man emellertid med avseende å bundna lån näppeligen kunde tala om några marknadsvärden, syntes det vara nödvändigt att grunda bokföringsreglerna för dessa å medeltalsvärden. Det syntes därvid till en början naturligt, att de bundna kommunlånen i bokföringshänseende jämställdes med kommunobligationer och att det sålunda föreskrefves, att dessa lån i balansräkning ej finge upptagas till högre värde än att deras avkastning utginge efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstege medelräntan för tio år å guldkantade obligationer. Vad anginge de bundna inteckningslånen vore enligt de sakkunnigas förslag förutsatt, att dessa skulle vara grundade på primär inteckningssäkerhet. Med hänsyn därtill borde även dessa lån bokföras efter samma grunder som föreslagits för kommunala och andra för placering av omyndigs medel kvalificerade obligationer.

Av motsvarande skäl som anförts i fråga om de nya bestämmelserna om bokföring av obligationer hava de sakkunniga även beträffande de föreslagna bokföringsreglerna i avseende å bundna lån funnit en övergångstid på åttskilliga år vara erforderlig och i sådant hänseende föreslagit, att av sparbank före lagens ikraftträdande bundet lån vid bokslut för tidigare år än det tolfte, räknat från året för lagens ikraftträdande, skall få upptagas till värde överstigande det i förslaget angivna medeltalsvärdet.

Då de sakkunniga, såsom förut nämnts, likställt s. k. räntebundna lån med bundna lån i allmänhet skulle enligt deras förslag samma bokföringsregler gälla för räntebundna som för helt bundna lån.

Slutligen nämna de sakkunniga, att fastställandet av särskilda bokföringsregler för bundna lån hade betydelse icke endast ur bokförings synpunkt utan även såtillvida som för sparbanker med mindre god ställning därigenom sattes en naturlig spärr mot placering av medel i bundna lån.

Beträffande frågan, huruvida nedskrivningsskyldighet med avseende å bundna inteckningslån borde föreskrivas, har *departementschefen* — i likhet med bland andra fullmäktige i riksbanken och sparbanksinspektionen — ansett en dylik föreskrift kunna undvaras, därest på sätt av departementschefen förordats i stället stadgades, att dylikt lån icke finge räknas såsom

täckningsfri placering. Beträffande frågan om nedskrivning av bundna kommunlån har departementschefen — i anslutning till förslag i ämnet från fullmäktige och inspektionen — förordat, att sparbankerna vid uppförandet i balansräkningen av dessa lån finge välja antingen ett beräknat marknadsvärde, grundat på den för det *sistförflutna* året uträknade genomsnittsräntan för guldkantade obligationer, ökad med det för kommunobligationer föreslagna tillägget av en fjärdedels procent eller ock det tioåriga medeltalsvärdet med samma tillägg.

Mot den av de sakkunniga föreslagna övergångstiden av tolv år har departementschefen icke haft något att erinra.

I detta sammanhang har departementschefen ansett sig även böra omnämna ett uttalande av de sakkunniga, att de av dem föreslagna nedskrivningsreglerna endast skulle avse att bestämma de högsta belopp, till vilka obligationer och bundna lån skulle få bokföras, medan det ofta vore ett önskemål, att sparbankerna till stärkande av sin ställning verkställde längre gående nedskrivningar. I anledning av detta uttalande hade svenska sparbanksföreningen framhållit, att taxeringsmyndigheterna ofta ej godkänt en nedskrivning å sparbanks obligationer, som gått utöver bestämmelserna i 33 §, ett förhållande som föranlett föreningen att i en den 22 juni 1935 dagtecknad skrift hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder till rättelse av berörda förhållande. Sistnämnda spörsmål vore för närvarande föremål för utredning, vars resultat torde komma att framläggas i annat sammanhang. Emellertid syntes de från sparbankshåll framhållna synpunkterna redan hava rönt beaktande i vissa av regeringsrätten under senare delen av 1936 meddelade utslag, på grund varav berörda spörsmål icke längre syntes äga samma aktualitet som förut.

Utöver de förslag till ändringar i 33 § sparbankslagen, för vilka i det föregående redogjorts, hava *de sakkunniga* förordat vissa andra jämkningar och tillägg med avseende å sagda paragraf. I huvudsak innebära förslagen härutinnan, att, i anslutning till bokföringslagens motsvarande föreskrifter, i 33 § sparbankslagen utsäges, att uppskrivning av tillgångs bokförda värde skall angivas i förvaltningsberättelsen icke blott när tillgången upptages till högre belopp än som motsvarar kostnaden för dess förvärvande utan även då tillgångens värde uppföres högre än i närmast föregående balansräkning. Dessutom hava de sakkunniga föreslagit, att i stället för nedskrivning av tillgångs värde motsvarande belopp skall få uppföras å särskilt nedskrivningskonto.

Vad de sakkunniga sålunda föreslagit har *departementschefen* funnit sig böra förorda.

Motionerna.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft nedannämnda motioner. Beträffande motiveringen för däri framställda yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

1) I två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren under nr 280 av herr *Linder* samt den andra inom andra kammaren under nr 525 av herr *Andersson* i Falkenberg, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om förslag till nästa års riksdag till sådan ändring av 35 § i lagen om sparbanker den 29 juni 1923 att även de sparbanker, vilkas egna fonder ej uppgå till 10 procent av insättarnas medel, beredas tillfälle att i begränsad omfattning lämna anslag till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som ej på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag».

2) I likalydande motionerna I: 65 av herr *Gustavson, John*, och herr *Sköldén* samt II: 245 av herr *Andersson* i Grimbo har hemställts, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande sparbankslag, att val till såväl huvudmän som övriga funktionärer må kunna om så äskas förrättas genom proportionellt val».

Över motionerna I: 65 och II: 245 har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande av sparbanksinspektionen, varjämte styrelsen för svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över desamma.

Sparbanksinspektionen har anfört följande:

»Vid val till landsting, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige samt vissa andra kommunala representationer skall enligt gällande lagstiftning — liksom vid riksdagsmannaval — alltid tillämpas s. k. proportionell valmetod.

Beträffande vissa val inom nyssnämnda kommunala representationer gäller, att denna valmetod visserligen icke i allmänhet behöver komma till användning men att så skall ske, då visst antal av de väljande yrkar därpå. Sålunda framgår av 23 och 41 §§ lagen om kommunalstyrelse på landet, att val av kommunalnämnd samt av revisorer och revisorssuppleanter, som hava att granska kommunens förvaltning, så ock av två eller flera personer för särskild beredning av ärenden, som skola företagas till avgörande å kommunalstämma, skall vara proportionellt, därest det begäres av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med siffran för det antal personer valet avser, ökad med 1. Liknande gäller i fråga om motsvarande val inom stadsfullmäktige och andra dylika kommunala representationer. Om förfarandet vid sådana proportionella val, som här avses, stadgas i en särskild lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, å kommunalstämma m. m.

Frågan om valmetoden vid val inom de kommunala representationerna har vid flera tillfällen varit föremål för omprövning. Senast har vid tillkomsten av nu gällande kommunallagar övervägts, om icke den proportionella metoden mera allmänt borde tillämpas vid dylika val. I propositionen nr 99 till 1930 års riksdag redogjordes för de synpunkter på denna fråga, som framkommit från olika håll. Statsmakterna stannade då för att icke vidtaga någon allmän utvidgning av den proportionella valmetodens tillämpning utan begränsa denna till de fall, som ovan angivits.

Proportionella val förekomma sålunda icke, då det gäller tillsättande av andra kommunala nämnder och utskott m. m. än de i författningarna angivna. Ej heller komma sådana val till användning vid kommunernas utseende av ledamöter i exempelvis taxeringsnämnder och pensionsnämnder.

Begränsningen av den proportionella valmetodens tillämpningsområde innebär även att, där kommunal representation har att utse huvudmän i sparbank, nyssnämnda metod icke kommer till användning i andra fall än då sådant särskilt föreskrives i sparbankens reglemente.

I fråga om utseendet av huvudmän i sparbank gäller enligt 3 § andra stycket 5) i sparbankslagen, att i reglementet bland annat skola angivas grunderna för val av huvudmän. I 10 § av samma lag föreskrives, att huvudmännen skola vara minst tjugu och högst femtio samt att i reglementet skall stadgas, att minst en tredjedel av huvudmännen skall tillsättas av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, häradsrätt eller hushållnings-sällskap. De huvudmän, som ej utses i denna ordning, väljas så gott som alltid av antingen samtliga huvudmän eller av de huvudmän, som icke utsetts på nysnämnda sätt.

Beträffande utseendet av styrelseledamöter och revisorer hos sparbank kan av sparbankslagen allenast utläsas, att de skola väljas av huvudmännen. Om emellertid sådan funktionär avgår innan den tid, för vilken han blivit vald, gått till ända, har styrelsen att föranstalta om val av ny styrelseledamot respektive revisor (11 och 39 §§ sparbankslagen). Finnes suppleant, kan dock med sådant val anstå till nästa årsammanskrifning med huvudmännen. Även styrelse- och revisorssuppleanter utses av huvudmännen.

Av det nu sagda framgår, att gällande sparbankslag icke innehåller några föreskrifter, huruvida val av huvudmän, styrelseledamöter och revisorer samt deras suppleanter skola förrättas enligt proportionella grunder eller i annan ordning. Frånvaron av regler i detta ämne innebär emellertid icke, att det ej under några förhållanden skulle vara tillåtet att anlita den proportionella valmetoden hos sparbankerna. Vad särskilt angår de av kommunala eller andra korporationer utsedda huvudmännen, framhöllo 1920 års sparbankssakkunniga i sitt år 1921 avgivna betänkande, att det vore möjligt att i sparbankernas reglementen intaga föreskrift om att korporationerna skulle välja efter något proportionellt system. Dylika föreskrifter återfinnas nu i ett tiotal sparbankers reglementen.

Motionärerna torde emellertid icke vara tillfreds med dessa möjligheter att åvägabringa proportionella val vid utseendet av sparbanks huvudmän. Å andra sidan gå de icke så långt, att de förorda införande av proportionella val såsom obligatoriska. De synas närmast avse, att avgörandet av om den proportionella valmetoden skall komma till användning skall vara beroende av om en minoritet bland de väljande yrka härpå. Detta står i överensstämmelse med vad som enligt det ovan anförda gäller i fråga om vissa val inom kommunalfullmäktige m. fl.

Till stöd för sitt förslag framhålla motionärerna, att avsaknaden av bestämmelser om proportionella val vid utseende av sparbanks funktionärer synes stå i strid med den demokratiska andan i senare årens lagstiftning å närliggande områden. Skälen för en sådan valmetod — att bereda även en minoritet inflytande — föreligga enligt motionärernas mening med samma styrka i fråga om de val som skola företagas jämlikt lagen om sparbanker.

Sparbanksinspektionen får för sin del till en början hänvisa till att de hittills för sparbankerna gällande reglerna på förevarande område icke tidigare synas hava givit anledning till anmärkningar. Motionärerna hava ej heller påstått, att i praktiken några olägenheter av nuvarande anordningar gjort sig gällande. De synas stödja sitt förslag på principiella grunder.

Sparbankernas uppgifter äro icke partipolitiskt betonade. Sparbankerna karakteriseras i 1 § sparbankslagen såsom sådana penninginrättningar, som utan rätt för dess stiftare eller andra att njuta del i den vinst, som kan uppkomma å rörelsen, hava till ändamål att befordra sparsamhet genom att i enlighet med de bestämmelser, som meddelas i sparbankslagen, bedriva in- och utlåning av penningar och därmed i samband stående verksamhet. Om huru en sparbank bäst skall tillgodose dessa uppgifter, kunna visserligen i

det enskilda fallet råda delade meningar. Endast sällan torde likväl meningsskiljaktigheterna hänföra sig till politiska åsiktsriktningar. Med hänsyn härtill synes det naturligt, att vid valet av de organ, som handhava sparbankernas förvaltning, avseende allenast fästes vid vederbörandes förutsättningar att kunna medverka till att sparbankerna på bästa sätt fylla sina uppgifter, oavsett deras inställning till sparbanksrörelsen ovidkommande spörsmål. Vad huvudmännen angår ankommer visserligen på dem ett särskilt slag av spörsmål, som kunna tänkas i enstaka fall hava i någon mån politisk betoning. Här avses frågor om anslag av vinstmedel enligt 35 § sparbankslagen. Sådana frågor kunna nämligen ses ur olika synpunkter, allt efter växlande uppfattningar om vilka ändamål som böra anses vara mest allmännyttiga eller välgörande och alltså främst värda att tillgodoses. Det bör emellertid uppmärksammas, att möjligheterna att besluta om anslag av vinstmedel äro underkastade tämligen snäva begränsningar i lagen ävensom att anslag ej få utgå till ändamål, som på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Bortsett från nu berörda frågor torde knappast finnas rum för partipolitiska meningsskiljaktigheter vid sparbankernas förvaltning. Härvid bortses från att anhängarna av ett parti till äventyrs skulle vilja placera en av sina egna såsom styrelseledamot eller revisor i en sparbank för att bereda honom det arvode, som är förenat med en dylik befattning.

På grund av det ovan anförda är sparbanksinspektionen för sin del av uppfattningen att något behov icke föreligger av bestämmelser av den av motionärerna åsyftade innebörden. Införandet av dylika bestämmelser skulle enligt inspektionens mening fastmera kunna bliva till skada för sparbankerna. Av allt att döma skulle den ifrågasatta åtgärden icke kunna undgå att medverka till att sparbanks funktionärer komme att utses ur politiska synpunkter. En sådan utveckling måste försvåra för sparbankerna att fylla sina uppgifter och bör därför icke befrämjas.

Slutligen får sparbanksinspektionen fästa uppmärksamheten på att en tillämpning av den proportionella valmetoden bäst kommer till sin rätt, om alla medlemmar i det organ, som skall utses, väljas samtidigt, och alltså i viss mån står i strid med den nu vanliga och ur flera synpunkter ändamålsenliga successiva förnyelsen av sparbankernas huvudmän och styrelseledamöter.

Inspektionen håller alltså före, att ifrågavarande motioner icke böra föranleda någon åtgärd.»

Styrelsen för svenska sparbanksföreningen har anført följande:

»Enligt nu gällande lagstiftning har det ansetts vara möjligt att i sparbankernas reglementen föreskriva att det val av huvudmän, som uppdrages åt kommunala eller andra myndigheter, skall ske proportionellt, därest någon det äskar. Vare sig dylik bestämmelse i reglementet funnits eller ej torde, såvitt till styrelsens kännedom kommit, ifrågavarande val skett i sådan anda att huvudmannakårerna tillförts aktade och vederhäftiga personer, utan att partipolitiska synpunkter spelat någon framträdande roll. Den knapp tillmätta tiden för förklarings avgivande har icke medgivit styrelsen att åstadkomma någon utredning i förevarande avseende.

Någon anledning att genom lagstiftningsåtgärder ingripa på förevarande område synes näppeligen föreligga.

Motionerna avse vidare att införa proportionella val av styrelse och funktionärer. Inom huvudmannakårerna saknas dess bättre alla tecken till partipolitisk uppdelning då det gäller handhavandet av sparbankernas angelägen-

heter. Visserligen har styrelsen den uppfattningen att en bestämmelse, som möjliggjorde proportionella val på detta område, endast i rena undantagsfall skulle komma att utnyttjas. Liksom hittills skulle man inom huvudmannakårerna söka ena sig om dugliga och för styrelseuppdraget lämpliga personer. Men det har ju på andra områden ofta visat sig, att den proportionella valmetoden kan leda till kottierintriger, och det synes styrelsen som om det vore önskligt att hålla sparbankskorporationerna fria från dylika möjligheter. Vikten av att giva sparbankerna en allsidig representation har alltmåra insetts inom sparbankskretsar, och det är att förvänta att utvecklingen skall undanröja de anledningar till anmärkning, som möjligen kunna finnas.

På grund av det anförda får styrelsen hemställa att de föreliggande motionerna icke till någon åtgärd föranleda.»

3) Vidare hemställer herr *Paulsen* i motion II: 453, »att riksdagen måtte besluta sådan ändring i gällande sparbankslag, att alla sparbanks huvudmän väljas av landsting och i de städer, som ej delta i landsting, av dessa städers stadsfullmäktige».

4) Slutligen har herr *Gustavson* i Västerås i motion II: 526 hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till sådan ändring av 1923 års sparbankslag att åldersbegränsning för rätt att inneha styrelseuppdrag i sparbank införes och att huvudmännens rätt att omvälja sig själva avskaffas och ersättes med en valrätt i huvudsaklig överensstämmelse med den i motionen angivna».

Över motionerna II: 453 och II: 526 har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden av sparbanksinspektionen, varjämte styrelsen för svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över desamma.

Sparbanksinspektionen har anförut följande:

»Enligt 3 § 5) sparbankslagen skall reglemente för sparbank angiva, bland annat, huvudmännens antal och grunderna för val av huvudmän. I 10 § av samma lag föreskrives, att huvudmännen skola vara minst tjugu och högst femtio, att de skola utses på sätt sparbanks reglemente föreskriver samt att i reglementet skall stadgas, att minst en tredjedel av huvudmännen skall tillsättas av kommunalstämma, kommunalfullmäktige, allmän rådstuga, stadsfullmäktige, municipalstämma, municipalfullmäktige, landsting, häradsrätt eller hushållningssällskap.

Beträffande de huvudmän, som icke enligt lagen skola utses på nyssnämnda sätt, finnas inga särskilda bestämmelser meddelade. Dessa utses i allmänhet av samtliga huvudmän eller av de huvudmän, som ej tillsatts i offentlig ordning, d. v. s. huvudmännen komplettera sig själva. I ganska många fall — enligt Gamstorps kommentar till sparbankslagen, sid. 34, ett sextiotal fall — utses emellertid samtliga huvudmän av offentlig korporation.

Nu gällande bestämmelser i förevarande ämne hava tillkommit efter förslag av 1920 års sparbankssakkunniga. Dessa hänvisade i sitt år 1921 avgivna betänkande, sid. 50, bland annat till att det dittillsvarande systemet, enligt vilket huvudmännen till hela antalet kunde komplettera sig själva, i regel medförde, att huvudmännen toges ur en relativt begränsad krets. Beträffande vad de sakkunniga i övrigt anförde i detta ämne får sparbanksinspektionen hänvisa till nämnda betänkande. Till förekommande av de med självkompletteringssystemet förenade olägenheterna skulle enligt de sakkunnigas förslag en tredjedel av huvudmännen utses genom offentlig korporation. De

sakkunniga ansågo däremot, att sparbankerna fortfarande borde hava full frihet att bestämma över valet av huvudmännens flertal.

I motionen nr 453 har gjorts gällande, att nu tillämpat förfaringssätt ej vore riktigt och kunde leda till förhållanden, som ej vore önskliga. Emellertid synes ej av motionen framgå, huruvida motionären haft några erfarenheter av att sådana missförhållanden förekommit hos sparbankerna. I motionen nr 526 har såsom konsekvenser av det nuvarande valsystemet pekats på en enligt motionärens mening mindre tillfredsställande sammansättning av sparbankernas styrelser och på huvudmännens och styrelseledamöternas kvarstående till alltför hög ålder.

Sparbanksinspektionen har för sin del icke kunnat finna, att de nuvarande bestämmelserna angående utseende av sparbanks huvudmän i stort sett skulle hava medfört några olägenheter, som kunnat undvikas med ett annat valsystem. Vad särskilt angår det i motionen nr 526 påtalade förhållandet, att i sparbankernas styrelser ingå jämförelsevis få representanter för arbetarklassen, skulle sparbanksinspektionen självfallet icke hava något att erinra mot en ökad representation för denna samhällsklass. Emellertid får inspektionen fästa uppmärksamheten på att redan de nuvarande bestämmelserna om utseendet av vissa huvudmän genom offentlig korporation möjliggöra en sådan utveckling. Om en dylik likväl icke hittills gjort sig gällande — huruvida den av motionären framlagda statistiken är i allo rättvisande vill inspektionen lämna därhän — lärer väl detta delvis få tillskrivas det förhållandet, att sparbanksstyrelserna särskilt hava behov av ekonomisk och juridisk erfarenhet. Det torde emellertid finnas skäl att antaga, att oavsett anordnandet av valmetoden, den på andra områden timade samhällsutvecklingen efter hand även hos sparbankerna skall taga sig uttryck i en viss förskjutning i sammansättningen av sparbankernas olika organ. Beträffande behovet av en förnyring av huvudmannaförsamlingarna och styrelserna, till vilken fråga inspektionen strax återkommer, synes erfarenheten från de sparbanker, där huvudmännen i sin helhet utses av kommunala valkorporationer, icke giva vid handen att en sådan förnyring kan garanteras genom en ändring av valmetoden.

Som ett mera positivt skäl mot genomförandet av förslagen, att alla huvudmännen i sparbankerna skola utses av offentlig korporation, får sparbanksinspektionen framhålla, att det kan innebära betänkligheter, att helt kommunvalda organ hava att bestämma om sparbankens låne- och räntepolitik, användningen av sparbankens överskottsmedel m. m. Det torde icke kunna anses självfallet, att av kommunala korporationer valda huvudmän vid en konflikt mellan å ena sidan kommunens intressen och å andra sidan de intressen, som sparbanken företräder såsom förvaltare av insättarnas medel och som kreditgivare till allmänheten, skola vara lika villiga att giva dessa senare intressen företräde som på annat sätt utsedda huvudmän. Samma betänkligheter i detta hänseende göra sig icke gällande, om endast en minoritet av huvudmännen utses av kommunal korporation. Den nuvarande avvägningen i lagen mellan olika intressen synes i stort sett tillfredsställande. Erinras må, att bankoutskottet vid 1923 års riksdag i utlåtande nr 64 (sid. 6) uttryckligen förordat denna avvägning.

På grund av det nu sagda kan sparbanksinspektionen icke tillstyrka det ytterligare intrång i sparbankernas självbestämmanderätt, som genomförandet av förslagen, att alla huvudmännen i sparbankerna skola utses av offentlig korporation, skulle innebära. Ej heller synes det inspektionen vara att förorda att, såsom i motionen nr 453 åsyftats, endast landsting och stadsfullmäktige men däremot inga andra offentliga korporationer skulle hava att

utse huvudmän. Det kan exempelvis vara lämpligt, att huvudmännen i en sockensparbank utses av ortens kommunalstämma.

I detta sammanhang får sparbanksinspektionen erinra om att inspektionen den 26 februari 1937 till bankoutskottet avgivit utlåtande över motioner angående tillämpning av proportionella val vid utseende av huvudmännen i sparbank.

Vad härefter angår det i motionen nr 526 framställda förslaget, att i sparbankslagen skall införas en åldersbegränsning för rätt att innehava styrelseuppdrag i sparbank, får sparbanksinspektionen erinra om att 1935 års sparbankssakkunniga i sitt betänkande (sid. 113) uttalat sig för att i sparbankernas ledning ej borde anlitas personer i allför hög ålder. Då man emellertid icke lämpligen kunde bortse från individuella olikheter och särskilda förhållanden hos skilda sparbanker, och då följaktligen i lagen icke kunde upptagas en bestämd maximiålder för styrelseledamöter i sparbank, inskränkte sig de sakkunniga till att uttala önskvärdheten av att sparbankerna ägnade uppmärksamhet åt förevarande fråga. Sparbanksinspektionen delar den uppfattning, varåt de sakkunniga sålunda givit uttryck. Inspektionen finner alltså önskvärt, att sparbankernas funktionärer icke kvarstå alltför länge, och har i sin mån verkat för att detta önskemål skall vinna ökad förståelse hos sparbankerna. Mot införandet av lagbestämmelser om viss åldersbegränsning vill inspektionen, utöver vad som anförts av nämnda sakkunniga, hänvisa till att bestämmelser på detta område icke äro meddelade för andra krediträttningar eller jämförliga institutioner.

Under åberopande av det sålunda anförda får sparbanksinspektionen såsom sin mening uttala, att de i motionerna framlagda förslagen icke böra bringas till genomförande.»

Styrelsen för svenska sparbanksföreningen har anfört:

»Sedan styrelsen för Svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över de motioner, som väckts i motionerna vid årets riksdag nr 453 och 526 får styrelsen vördsamt anföra:

Det svenska sparbanksväsendets ledande grundsats alltifrån de första sparbankernas tillkomst har varit att vara till gagn för samhället och de enskilda. Det tillkommer icke styrelsen att döma över det sätt, varpå sparbankerna löst denna sin uppgift, men att de hava omfattats med ett enastående förtroende och genomgått även de svåraste kriser, som förekommit i vårt ekonomiska liv, med stärkt ställning torde från alla håll erkännas. Att så kunnat ske torde i mycket hög grad kunna tillskrivas den starka och fasta tradition, som varit normerande för sparbankernas ledning. De få mörka punkter, som under sparbankernas tillvaro förekommit, äro så gott som alla förknippade med sparbanksbildningar, som ägt rum under åsidosättande av all tradition och som varit möjliga endast därigenom, att den offentliga kontrollen helt och hållet åsidosatt den skarpa kritik som från ledande sparbankshåll utövats mot dessa företag. Uppkomsten av dylika avarter av sparbanksverksamhet torde med nu gällande sparbankslagstiftning vara förebyggd. Utan att på något sätt vilja låta insöva sig i säkerhet vill styrelsen framhäva, att den ser mycket ljust på den vidare utvecklingen, förutsatt att sparbankerna få liksom hittills utveckla sig under frihet och självansvar och under den ställiga kontroll, som sparbankerna själva betrakta som en mycket viktig garanti för en sund rörelse.

Det må tillåtas styrelsen, att till belysande av det sätt, varpå de svenska sparbankerna tillgodose insättares och låntagares intresse, hänvisa till att knappast något annat lands sparbanksväsen överträffar det svenska i fråga om knappheten av den marginal emellan in- och utlåningsränta, som här till-

lämpas, under det att denna marginal i många länder, bl. a. en del oss mycket närstående, är dubbelt eller flerdubbelt större. Även i ett annat avseende står det svenska sparbanksväsendet synnerligen högt, nämligen med avseende på verksamheten att hos barn och ungdom inpränta sparandets betydelse. I Europa betraktas Sverige i detta avseende som ett föregångsland, som åberopas som mönster.

De nu föreliggande motionerna innehålla icke någon saklig kritik över det sätt, varpå sparbankerna fyllt sina för samhället så viktiga uppgifter, utan påfordra helt bryskt att ledningen av sparbankerna skall läggas i andra händer.

Beträffande förslaget om att kommunal korporation skulle helt och hållet övertaga valet av huvudmän synas motionärerna icke hava gjort sig reda för vilken våldsamt omkastning detta skulle innebära. Bevakandet av insättarnas intresse skulle överlämnas åt en styrelse, som indirekt utsetts av korporationer, vilka ej representerade detta intresse. Ledningen av en sparbank skulle kunna bliva föremål för en strid emellan politiska partier och huru än striden utfölle, skulle det kunna inträffa, att insättarnas förtroende till en sparbank eller lust att åt densamma anförtro sina medel lede ett avsevärt avbräck med de påföljder, som kunde väntas i samband därmed inträda i fråga om likviditetssvårigheter och rubbad säkerhet.

Som motiv för en dylik kraftåtgärd åberopas endast att sparbankernas styrelser äro ensidigt sammansatta, varmed väl i första hand avses att arbetareklassen icke är tillräckligt företrädd. Att en brist i detta avseende föreligger är uppenbart, även om man icke får förbise, att i många styrelser arbetarrepresentanter äro insatta, ehuru detta icke kan utläsas ur de angivna titlarna å ledamöterna. I själva verket har på flera håll inom sparbanksvärlden ett mycket vänskapligt samarbete inletts emellan representanter för de olika samhällsgrupper, som numera äro representerade bland huvudmännen, och en anpassningsprocess pågår, som inom en icke allför lång framtid torde leda till att den inställning, varom motionerna vittna, skall vara borteliminerad. I varje fall har det varit för Svenska sparbanksföreningens styrelse en angelägenhet av högsta vikt att befordra en dylik utveckling och dess strävande i detta avseende har hittills burit god frukt. Det må icke förundra någon att utvecklingen icke går med stormsteg. Sparbanksmännen äro i regel mycket betänksamt folk och detta är i och för sig en så stor styrka för sparbankerna, att man utan alltför stor otålighet bör avvakta utvecklingens gång.

Vad förslaget att göra kommunala korporationer till herrar över sparbankerna angår undrar man, om verkligen förslagsställarna tänkt sig in i den konsekvens som detta skulle medföra därigenom, att dessa korporationer med ett slag övertog det moraliska ansvaret för alla svenska sparbankers skötsel. Detta ansvar vore kanske icke så tungt att bära med den försiktiga ledning, som nu utmärker det svenska sparbanksväsendet, men huru det skulle ställa sig med nya, av traditionen obundna män vid rodret låter sig icke beräkna. Utan att på något sätt vilja göra några jämförelser vill styrelsen erinra om att i ett av våra grannländer en mängd sparbanker fallit på grund av allt för intima förbindelser med kommuner, som utnyttjat dem som långgivare.

Styrelsen vill i övrigt instämma med de av sparbanksinspektionen i dess yttrande till bankoutskottet framhållna synpunkter. Beträffande förslaget om ett åldersstreck för sparbankernas styrelseledamöter vill styrelsen framhålla, att på knappast något annat område erfarenhet och försiktig klokhet äro av större värde än inom en sparbanksstyrelse, där det mindre kommer an på initiativkraft än på andra egenskaper. Att staten, innan den satt någon åldersgräns för utövandet av allmänt uppdrag, skulle ingripa mot spar-

bankerna genom en lagstiftning av förevarande art, förefaller väl icke möjligt. Styrelsen vill till förebyggande av missförstånd upplysa, att den för sin del velat verka för att styrelseledamöter, som icke bevarat full omdömesförmåga och handlingskraft, icke återväljas — och i sådant avseende väl också uppnått vissa resultat även om ett och annat fall föreligger, där tröghetens lag icke gått att övervinna.

På grund av det anförda hemställer styrelsen, att motionerna icke måtte till någon åtgärd föranleda.»

Utskottets yttrande.

Det i förevarande *proposition* framlagda förslaget till ändringar i sparbankslagen avser i huvudsak att åvägbringa en lösning av vissa frågor rörande sparbankernas medelsplacering och likviditet, vilka aktualiserats på grund av de ändrade förhållanden på penningmarknaden, som inträtt efter sparbankslagens tillkomst. I propositionen behandlas främst de spörsmål rörande sparbankernas kreditgivning, för vilkas utredning 1935 års sparbankssakkunniga tillsattes. Såsom närmare framgår av propositionen (sid. 9—10) äro emellertid åtskilliga andra sparbanksväsendet berörande spörsmål, av vilka flertalet varit föremål för behandling av de sakkunniga, beroende på Kungl. Maj:ts prövning. På anförda skäl har departementschefen emellertid icke funnit lämpligt att nu framlägga förslag till ändringar i sparbankslagen beträffande sistberörda spörsmål.

Det begränsade förslag till ändringar i sparbankslagen, som sålunda underställts riksdagen, innefattar frågorna om förhållandet mellan sparbanks inlåning och dess fonder (25 §), om sparbanks rätt att bevilja s. k. bundna lån (26 och 27 §§), om sparbanks kassareserv (29 §) samt om upprättande av sparbanks balansräkning (33 §). I propositionen har vidare upptagits förslag om vissa ändringar i 24 och 31 §§, vilka ändringar betingas av förslag, som i annat sammanhang framlagts för innevarande års riksdag.

Beträffande den närmare innebörden av det föreliggande lagförslaget får utskottet hänvisa till den redogörelse för propositionen, som finnes intagen å sid. 2—17 här ovan. Endast i ett avseende, nämligen beträffande avfattningen av 27 § fjärde stycket lagförslaget, har utskottet funnit sig böra ifrågasätta ändring av Kungl. Maj:ts förslag. I övrigt har utskottet helt kunnat ansluta sig till vad Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen.

I förenämnda stycke av 27 § har, bland annat, upptagits den föreskriften, att såsom säkerhet för bundet lån allenast må godtagas inteckning, vilken gäller med företrädesrätt framför varje annan inteckning för fordran, d. v. s. så kallad botteninteckning. Utskottet ansluter sig till den uppfattningen, att lån av ifrågavarande art böra vara primärlån. Emellertid kunna fall tänkas, då en fastighet besväras av ett uppsägbart lån mot säkerhet av botteninteckning till så obetydligt belopp i förhållande till fastighetens värde, att en därnäst kommande inteckning ur praktisk synpunkt framstår såsom fullt likvärdig med en botteninteckning. Med nyss återgivna utformning av 27 § fjärde stycket skulle emellertid en sparbank vara förhindrad att i dylika fall

bevilja bundna lån och måhända därigenom gå miste om synnerligen lämpliga och värdefulla låneobjekt. Utskottet vill därför föreslå, att ifrågavarande föreskrift uteslutes ur 27 §. Utskottet vill emellertid understryka, att den av utskottet föreslagna ändringen icke avser att bereda sparbankerna möjlighet att utlämna bundna lån, som hava karaktär av sekundärkredit. Såsom generell regel bör alltså gälla, att säkerheten för de bundna lånen skall utgöras av inteckningar med bästa rätt. Endast för sådant fall som ovan uttryckligen förutsatts bör avsteg kunna få ske från denna regel. Det torde ankomma på sparbanksinspektionen att övervaka, att sparbankernas bundna lånerörelse med angivna undantag blir i sin helhet säkerställd av botteninteckningar.

Härjämte har Kungl. Maj:ts förslag givit utskottet anledning till följande uttalanden.

I 27 § fjärde stycket föreslås bland annat, att inteckning, som utgör säkerhet för bundet lån, skall ligga inom 50 procent av fastighetens uppskattningsvärde, dock att beträffande vissa större städer eller delar av dem enligt särskilt medgivande inteckning upp till 60 procent av såväl taxeringsvärdet som uppskattningsvärdet må godtagas såsom säkerhet. Det framgår av departementschefens yttrande på denna punkt, att vid prövningen av frågor om tillämpning av sistnämnda högre lånegräns hänsyn kommer att tagas till de bestämmelser om belåningsgränsen, som för stadshypoteksföreningarna äro meddelade i 8 § förordningen den 17 maj 1935 (nr 177) angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet. Enligt dessa bestämmelser må stadshypoteksförening, efter medgivande av hypotekskassans styrelse, i fråga om större städer eller delar av dem bevilja fasta lån på tio år intill ett belopp, ej överstigande sex tiondelar av vare sig särskilt uppskattningsvärde eller taxeringsvärdet, där den belånade fastighetens huvudbyggnad är av sten eller annat lika hållbart ämne och avsevärd nedgång i fastighetens värde under lånetiden icke synes vara att befara. Inom utskottet har förslag väckts, att den övre belåningsgränsen för de bundna lånen hos sparbankerna skulle generellt fastställas till 60 procent av fastighets såväl taxeringsvärde som uppskattningsvärde. Detta förslag har utskottet emellertid ansett sig icke kunna biträda. Enligt utskottets mening skulle det nämligen icke vara lämpligt att, när rätten att utlämna bundna lån nu medgives sparbankerna, denna rätt sträckes utöver vad som i förevarande avseende gäller för stadshypoteksföreningarna. Icke minst med hänsyn till rådande konkurrens mellan stadshypoteksföreningarna och sparbankerna på ifrågavarande lånemarknad måste en åtgärd i sådan riktning anses vara mindre välbetänkt. Det förhållandet, att den övre belåningsgränsen för jordbruksfastigheter hos landshypoteksföreningarna är fastställd till 60 procent av fastighetsvärdet, varav dock endast två tredjedelar må utlämnas i lån utan fastställd amortering, är i detta sammanhang icke av avgörande betydelse, enär rätten att utlämna bundna fastighetslån väl närmast kommer att beröra sparbanker i städer och därför huvudsakligen kommer att avse stadsfastigheter. Utan att i detta sammanhang ingå på frågan, huruvida belåningsgränsen för den långfristiga primära fastighetskrediten i städerna generellt bör för stadshypoteksföreningar och spar-

banker fastställas till 60 procent, vill utskottet i detta sammanhang uttala önskvärdheten av att denna gräns för dessa senare kommer att i huvudsak sammanfalla med den som tillämpas av de förra.

I 33 § mom. 1 av lagförslaget meddelas vissa föreskrifter om bokföringen av obligationer. I lagförslaget finnes emellertid intet särskilt stadgande om värderingen i balansräkningen av andra av riksgäldskontoret utfärdade skuldförbindelser än skattkamarväxlar. Räntebärande skuldförbindelser av ifrågavarande slag äro emellertid i realiteten fullt likartade med av staten utgivna räntebärande obligationer och böra därför i bokföringsavseende följa reglerna för dessa. Något uttryckligt stadgande härom i lagen torde dock ej vara erforderligt.

Vidkommande härefter den i de likalydande *motionerna* I: 280 och II: 525 upptagna frågan om viss ändring av 35 § sparbankslagen vill utskottet erinra, att såsom i *motionerna* framhålles denna fråga varit föremål för behandling av 1935 års sparbanksakkunniga. De sakkunniga föreslogo ett tillägg till nämnda paragraf av innehåll, att även de sparbanker, vilkas egna fonder icke uppginge till 10 procent av insättarnas medel, skulle medgivas att i begränsad omfattning bevilja anslag till sådant allmännyttigt eller välgörande ändamål, som ej på grund av gällande författning skulle tillgodoses genom skattebidrag. Då utskottet för sin del i princip kan ansluta sig till de sakkunnigas förevarande förslag, vill utskottet tillstyrka, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till ändring av ovanberörda lagrum. Enär en ändring av de nuvarande reglerna för användning av sparbanks vinstmedel i enlighet med de sakkunnigas förslag framstår såsom ett aktuellt önskemål, har utskottet funnit sig böra förorda, att den i *motionerna* berörda frågan underställes riksdagen redan nästa år.

Vad härefter angår övriga ovan omförmälda motioner (I: 65 och II: 245, likalydande, samt II: 453 och II: 526), avse samtliga dessa motioner ändringar i gällande regler för utseende av huvudmän i sparbank. I förstnämnda två motioner föreslås, att val av huvudmän — liksom även av sparbanks funktionärer — skall, om så yrkas inom valkorporationen, ske enligt proportionell valmetod. Medan således dessa motioner, såvitt angår huvudmännen, åsyfta införandet av en bestämmelse rörande valmetoden för den del — minst tredjedelen — av huvudmännen, som skall utses genom offentlig korporation, sträcka sig de två övriga *motionerna* betydligt längre. I dessa motioner yrkas, att samtliga huvudmän skola utses i offentlig ordning. Huvudmännens rätt att i viss utsträckning komplettera sig själva skulle således upphöra.

Enligt de i ärendet avgivna yttrandena skulle något behov av ändrade bestämmelser i fråga om utseende av sparbanks huvudmän icke föreligga. Det undandraget sig utskottets bedömande, huruvida uppkomsten av de mindre tillfredsställande förhållanden, vilka berörts i *motionen* II: 526, skulle kunnat undvikas, därest andra regler för huvudmännens tillsättning varit

gällande. Ehuru delade meningar råda inom utskottet om betydelsen av ett ökat inflytande på sparbankerna från de kommunala myndigheternas sida, är utskottet dock enigt om att sparbankernas organisation bör vara så anordnad, att största möjliga garanti ernås för att de erhålla den mest dugliga ledningen och sålunda på bästa sätt kunna fullgöra sin verksamhet i samhällets tjänst. I den mån detta syfte kan tillgodoses genom ändrade bestämmelser i fråga om huvudmännens utseende, bör detta givetvis ske. Utskottet vill därför icke — trots de betydande svårigheter, som härutinnan måste föreligga — ställa sig avvisande till tanken att ett försök göres att utfinna regler, som om möjligt bättre än de nuvarande kunna fylla sin uppgift att tillgodose de olika intressen — det allmännas, insättarnas och lantagarnas — som beröras av sparbankerna. Ett dylikt övervägande synes lämpligen böra ske i samband med den blivande revisionen av sparbankslagstiftningen. I främsta rummet synes härvid böra i anslutning till syftet med motionen II: 526 beaktas frågan om ökad möjlighet för representation i sparbankernas olika organ av de stora grupperna av småsparare. Visserligen kan såsom erfarenheten från vissa sparbanker i södra Sverige visar ett sådant syfte tillgodoses inom ramen av gällande bestämmelser, men otvivelaktigt skulle en utveckling i antydd riktning påskyndas, därest den nuvarande självkompleteringsrätten för huvudmännen begränsades. Jämväl det proportionella valsystemets för- och nackdelar på ifrågavarande område torde böra göras till föremål för övervägande i samband med här avsedda omprövning av reglerna för huvudmännens tillsättning.

Vidkommande det i motionen II: 526 framställda yrkandet om införande i sparbankslagen av en åldersbegränsning för rätt att innehava styrelseuppdrag i sparbank vill utskottet ansluta sig till vad sparbanksinspektionen anfört i sitt utlåtande över motionen. Utskottet finner alltså icke skäl förorda, att lagbestämmelser på detta område införas för sparbankernas del, då sådana bestämmelser icke finnas meddelade för andra kreditinrättningar eller allmänna institutioner. Utskottet vill emellertid — i anslutning till ett av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i propositionen 88/1936 gjort uttalande rörande hypoteksföreningarnas styrelser — beteckna såsom mindre lämpligt, att i sparbankernas ledning tillåtas kvarstå personer, vilka nått en sådan ålder, att arbetsförmågan och handlingskraften måste antagas vara tämligen nedsatta. Endast i sällsynta undantagsfall torde styrelseledamot böra få kvarstå efter fyllda 70 år. De uppgifter rörande den höga levnadsåldern hos styrelseledamöter i vissa sparbanker, som lämnats i motionen, giva utskottet anledning uttala angelägenheten av att sparbankerna ägna större uppmärksamhet åt denna fråga än som hittills synes hava skett.

Med vad utskottet nu anfört anser sig utskottet hava besvarat motionerna I: 65 och II: 245, II: 453 och II: 526.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 243 framlagda förslag till lag om ändring i vissa

delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, må för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Härigenom förordnas, *dels* att 24 § sista stycket lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skall upphöra att gälla, *dels ock* att 25, 26, 27, 29, 31 och 33 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives¹:

25 §.

Sparbank må inlåna penningar

dels till ett belopp, för vilket full täckning hos sparbanken finnes i kontanta penningar, i medel, som för sparbankens räkning inestå hos riksbanken, postsparbanken, inländskt bankbolag eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgiro, i skattkammarväxlar eller andra skuldförbindelser utfärdade av riksgäldskontoret, i statens, Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypotekskassas eller andra fullgoda inhemska obligationer, i fordringar på grund av lån, för vilkas fulla gäldande kommun eller dylik samfällighet är ansvarig eller för vilka säkerheten utgöres av sådana obligationer, som nu nämnts, eller i fordringar på grund av lån, vilka förfalla eller kunna av sparbanken uppsägas till betalning inom högst sex månader och för vilka säkerheten utgöres av in-teckning inom hälften av senast fastställda taxeringsvärdet uti annan i stad, köping eller municipalsamhälle belägen fastighet än industrifastighet eller uti jordbruksfastighet å landet, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet, vilken ej är försedd med för jordbrukets bedrivande nödiga åbyggnader, icke må inräknas värdet av växande skog;

dels ock därutöver till ett belopp av högst tolv och en halv gånger sparbankens fonder.

I intet fall må dock inlåningen med avdrag av ett belopp, motsvarande sparbankens kassa och de medel, som för sparbankens räkning inestå hos riksbanken, postsparbanken, inländskt bankbolag eller centralkassa för jordbrukskredit eller å postgiro, överstiga trettio gånger sparbankens fonder.

Sparbank, som träffat avtal med annan sparbank om övertagande av dess

¹ Senaste lydelse av 24 § se 1924:339 och av 26 § se 1932:176.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

rörelse, må, sedan sistnämnda sparbank trätt i likvidation, vid bestämmande av inlåningens omfattning under tiden för likvidationen intill belopp och på villkor, som Konungens befallningshavande fastställer, taga i beräkning blivande överskott, som i avtalet tillförsäkrats den övertagande sparbanken såsom förstärkning av dess fonder.

26 §.

Sparbanks utlåningsrörelse — — — sparbankens verksamhetsområde.

Sparbanks medel — — — än skuldebrev.

Lån må, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet eller till annan sparbank, utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Mot inteckning i fartyg eller förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier må lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts; ej heller må lån mot pant av aktier eller förlagsbevis utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder.

Är lån, för vilket kommun eller dylik samfällighet ej är i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman ansvarig, icke ställt att betalas inom tre månader eller, där fråga är om lån, för vilket säkerheten utgöres av inteckning i fast egendom, inom sex månader, skall sparbanken förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning senast inom tid, som nyss för varje fall sagts. Sådan uppsägningsrätt må icke av sparbanken i något avseende inskränkas.

Lån, för vilket säkerheten utgöres av borgen av annan än kommun eller dylik samfällighet, må utlämnas allenast på viss tid och ej utestå längre än femton år. Är lånet ställt på längre återbetalningstid än ett år, skall i skuldebrevet utfästas årlig avbetalning i förhållande till den tid, för vilken lånet beviljats; dock må, där det med hänsyn till lånets ändamål finnes påkallat, frihet från avbetalning kunna medgivas under högst tre år efter lånets utlämnande. Oavsett vad om återbetalning avtalas, skall sparbank enligt vad i fjärde stycket sägs förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till betalning på en gång.

27 §.

Utän hinder av vad i 26 § sägs må sparbank, där summan av insättarnas behållning och sparbankens fonder enligt senaste bokslut uppgår till minst fem miljoner kronor, på sätt och i den omfattning nedan stadgas mot säkerhet av inteckning i fast egendom utlämna lån, ställt på längre återbetalningstid än sex månader, utan att därvid förbehålla sig rätt att uppsäga lånet till återbetalning inom sagda tid.

Lån, som i första stycket avses, må utlämnas högst till ett sammanlagt belopp motsvarande en femtedel av summan av insättarnas behållning och sparbankens fonder enligt senaste bokslut. Högst en femtedel av nämnda belopp må ställas att förfalla under ett och samma år. Lånen må icke ställas på längre återbetalningstid än tio år.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

Innan lån, varom nu är fråga, beviljas, skall sparbanken företaga uppskattning av värdet å den fastighet, varå lånet sökes.

Såsom säkerhet må allenast godtagas inteckning i fastighet inom sparbankens verksamhetsområde, vilken gäller med företrädesrätt framför varje annan inteckning för fordran och är av beskaffenhet, som i 25 § sägs, samt ligger inom hälften av fastighetens uppskattningsvärde; dock må Konungens befallningshavande, efter sparbanksinspektionens hörande, i fråga om större städer eller delar av dem medgiva, att inteckning inom sex tiondelar av såväl taxeringsvärdet som uppskattningsvärdet må godtagas såsom säkerhet.

Såsom säkerhet må allenast godtagas inteckning i fastighet inom sparbankens verksamhetsområde, vilken är av beskaffenhet, som i 25 § sägs, samt ligger inom hälften av fastighetens uppskattningsvärde; dock må Konungens befallningshavande, efter sparbanksinspektionens hörande, i fråga om större städer eller delar av dem medgiva, att inteckning inom sex tiondelar av såväl taxeringsvärdet som uppskattningsvärdet må godtagas såsom säkerhet.

Sparbank skall förbehålla sig rätt att till betalning senast inom tre månader uppsäga lån, varom nu är fråga, därest den intecknade fastigheten till följd av vanvård eller av annan anledning undergår sådan värdeminskning, att säkerheten i märklig mån försvagas. Nedsättning av fastighetens taxeringsvärde utgöre icke i och för sig grund för uppsägning.

29 §.

Sparbank vare skyldig att i kassareserv redovisa ett belopp, som tillsammans med sparbankens ineliggande kassa motsvarar minst en tiondel av insättarnas behållning enligt senaste bokslut. Dylig kassareserv skall utgöras av medel, som för sparbankens räkning inestå hos riksbanken, postsparbanken eller inländskt bankbolag eller å postgiro, av skattkamarväxlar eller andra skuldförbindelser utfärdade av riksgäldskontoret, eller av sådana obligationer, som i 25 § omförmälas och som med lätthet kunna förvandlas i penningar; dock må av kassareserv högst etthundratusen kronor utgöras av sådana i 25 § avsedda inteckningar, som av sparbanken innehavas såsom säkerhet för lån, vilka förfalla eller kunna av sparbanken uppsägas till betalning inom högst sex månader. Av sparbank pantsatt tillgång av ovan angiven beskaffenhet må icke tagas i beräkning; dock att, där tillgången utgör säkerhet för avtalad kredit, som ej av sparbanken till fullo begagnats, den må beräknas till det belopp, som sparbanken enligt avtalet är berättigad ytterligare utbekomma. Nedgår kassareserv under vad nu är sagt, skall den så snart ske kan åter uppbringas till föreskrivet belopp.

31 §.

I stället för de i bokföringslagen föreskrivna dag- och inventarieböcker skall sparbank föra följande böcker:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

kassabok, som — — — behållningens belopp;
 avräkningsbok för insättarna med upplägg för en var av dem ävensom ett årligt sammandrag av dessa avräkningar, skolande tillgodohavanden, som för en och samma insättare innestå å olika motböcker, föras å skilda upplägg;

lånebok, som — — — av låneräkningarna.

Därjämte skola föras:

register å sparbankens insättare;

register å sparbankens gäldenärer; samt

huvudbok, som — — — och slut.

Sparbank skall tillse, att genom hänvisningar i avräkningsboken eller anteckning i registret å insättare sammanlagda beloppet av en och samma insättares tillgodohavanden lätt kan fastställas.

Styrelsen äger — — — andra böcker.

33 §.

Jämte vad i bokföringslagen är stadgat gälle i avseende å upprättandet av sparbanks balansräkning:

1) Obligation må upptagas högst till gällande marknadsvärde; dock må räntebärande obligation, som i 25 § avses, i stället upptagas till nedan angivet värde, nämligen:

beträffande obligation, utfärdad av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som motsvarar den av sparbanksinspektionen på sätt under 3) sägs beräknade medelräntan under de senaste tio åren å där nämnda obligationer;

beträffande annan obligation, vilken förmyndare äger utan överförmyndarens samtycke för omyndigs medel inköpa: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstiger nämnda medelränta; samt

beträffande övriga obligationer: sådant värde, att obligationens avkastning utgår efter en räntefot, som med en halv procent överstiger nämnda medelränta.

2) Fordran på grund av lån, för vilket kommun eller dylik samfällighet är i egenskap av huvudgäldenär eller löftesman ansvarig och vilket förfaller eller kan av sparbanken uppsägas till betalning först efter längre tid än sex månader, må upptagas högst till sådant värde, att lånets avkastning utgår efter en räntefot, som med en fjärdedels procent överstiger antingen den under 1) avsedda medelräntan eller ock den av sparbanksinspektionen på sätt under 3) sägs beräknade medelräntan för det sistförflutna året å där nämnda obligationer.

3) Beräkandet av de under 1) och 2) avsedda tioåriga och årliga medelräntorna skall grundas å noteringarna på Stockholms fondbörs vid minst

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

ett tillfälle under varje kalenderkvartal för sådana av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank och konungariket Sveriges stadshypotekskassa utgivna obligationer, som vid noteringstillfället haft en återstående löptid av minst tio år och då noterats till högst det belopp, varå obligationerna lyda. Därest dylika noteringar under något kvartal icke förekommit eller ägt så ringa omfattning, att sparbanksinspektionen finner noteringarna icke utgöra tillfredsställande grund för medelräntans beräkning, ankomme å Konungen att efter framställning av inspektionen fastställa det procenttal, som med avseende å detta kvartal skall utgöra grund för beräkningen. Sparbanksinspektionen skall för sparbankerna tillkännagiva de beräknade medelräntorna.

4) Fast egendom, avsedd till stadigvarande bruk för sparbanken, må ej i vidare mån än som betingas av därå nedlagda förbättringar i balansräkningen för det år, varunder den förvärvats, upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaden för dess förvärvande och därefter till högre värde än det, vartill den varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

5) Obligation eller fordran som under 2) avses, må i balansräkningen för det år, varunder tillgången förvärvats, ej upptagas till högre värde än som motsvarar kostnaden för obligationens förvärvande eller fordringens belopp och därefter ej till högre värde än det, vartill tillgången varit uppförd i närmast föregående balansräkning.

Utän hinder av vad nu sagts må i båda fallen uppskrivning av sådan tillgångs bokförda värde i nedan nämnd omfattning ske i syfte att täcka förlust å sparbankens rörelse eller motsvarande nedskrivning av annan tillgångs bokförda värde:

obligation må uppskrivas högst till gällande marknadsvärde, i sistnämnda syfte dock ej till högre belopp än det, varå obligationen lyder;

fordran må uppskrivas högst till fordringens värde, beräknat enligt den under 2) sist angivna grunden, dock högst till fordringens belopp.

6) I stället för nedskrivning av tillgångs värde må motsvarande belopp kunna uppföras å särskilt nedskrivningskonto. Belopp, som uppförts å sådant konto, skall avse viss bestämd tillgång. Minskning av nedskrivningskonto vare medgiven, där nedskrivning med samma belopp sker å motsvarande tillgång, så ock i den mån, enligt vad förut i denna paragraf är sagt, hinder ej möter för uppskrivning av denna tillgång samt minskning av nedskrivningskonto sker i stället för sådan uppskrivning.

7) Upptages tillgång vid slutet av det räkenskapsår, varunder den förvärvats, till högre belopp än som motsvarar kostnaden för dess förvärvande eller därefter till högre värde än i närmast föregående balansräkning, skall i den förvaltningsberättelse, styrelsen enligt 32 § har att avlämna, angivas med vilket belopp höjning skett. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, där nedskrivningskonto minskas.

8) De belopp, vartill sparbankens särskilda fonder uppgå, skola vart för sig i balansräkningen uppföras bland skulderna.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

9) Organisations- eller förvaltningskostnader må ej uppföras såsom tillgång.

Vad i bokföringslagen stadgas om balansräknings införande i inventariebok skall såvitt angår sparbanks balansräkning i stället avse dess införande i den i 31 § omförmälda huvudboken.

Beträffande uppställandet av vinst- och förlusträkning gälle, att densamma skall upptaga sparbankens inkomster av och utgifter för rörelsen under året samt ange verkställda avskrivningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

I fråga om sparbank, vars reglemente blivit stadfäst före nämnda dag, skola följande bestämmelser lända till efterrättelse:

1) Utan hinder av stadgandet i 25 § andra stycket må intill utgången av år 1949 inlåningen med det avdrag, som i nämnda lagrum sägs, uppgå till ett belopp av femtio gånger sparbankens fonder.

2) Har sparbank den 1 juli 1937 lån utestående mot pant av aktier eller förlagsbevis till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder, utgöre vad i 26 § tredje stycket stadgas ej hinder för sparbanken att, då dylikt lån förfaller, låta det omsättas mot oförändrad säkerhet; dock att sparbank icke efter den 1 januari 1940 må hava lån utestående, som ej, då det omsatts eller eljest utlämnats, uppfyllt villkoren i nämnda stadgande.

3) Tillämpningen av stadgandena i 31 § om förande å skilda upplägg i avräkningsboken av tillgodohavanden, som för en och samma insättare inestå å olika motböcker, om förande av register å insättare och om träffande av sådan anordning, att sammanlagda beloppet av en och samma insättares tillgodohavanden lätt kan fastställas, må anstå till den 1 januari 1940.

4) Vid bokslut, som sker för tidigare år än 1949, må vid beräkning av värdet av obligation, som av sparbank förvärvats före den 1 juli 1937, eller av sådant före sagda dag beviljat lån, som i 33 § första stycket 2) omförmäles, förut gällande bestämmelser vinna tillämpning. Så länge obligation eller lån, som nyss nämnts, i balansräkning upptages över sitt värde, beräknat enligt de i 33 § angivna grunder, må säkerhetsfond eller grundfond eller ränta därå icke återbäras, med mindre fonden tecknats före den 1 juli 1937 och rätt till återbäring därvid avtalats; ej heller må, där icke Konungens befallningshavande i särskilt fall det tillstodder, uppkommen vinst användas för ändamål, som i 35 § andra stycket sägs;

B) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 280 och II: 525, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1938 års riksdag om ändring av 35 § lagen om sparbanker i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet ovan förordat; samt

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

C) att motionerna I: 65 och II: 245 ävensom II: 453 och II: 526 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 20 maj 1937.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Ehrnberg*, Lindley*, Leffler, Johansson i Friggeråker, Bjurström, Berling och Nilsson i Mölndal;

från andra kammaren: herrar Holmgren, Lovén, Paulsen, Andersson i Falkenberg, Gustavson i Västerås, Andersson i Lindome, Mattsson och Åqvist.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat i o n

av herrar Bjurström, Gustavson i Västerås och Åqvist, vilka anfört följande:

»Enligt 27 § fjärde stycket lagförslaget skulle sparbank såsom säkerhet för bundet lån i regel få godtaga inteckning i fast egendom inom 50 procent av fastighetens uppskattningsvärde. Undantagsvis skulle dock, då fråga vore om större städer eller delar därav, enligt särskilt medgivande inteckning inom 60 procent av såväl taxeringsvärdet som uppskattningsvärdet få godtagas. Enligt vår mening bör 60-procentgränsen kunna tillämpas vid ifrågavarande fastighetsbelåning, oavsett storleken av den stad, där fastigheten är belägen. Det kan icke med fog göras gällande, att beviljandet av bundna lån intill sistnämnda gräns skulle innebära en för sparbankerna särskilt riskfylld placering. Svenska sparbanksföreningen har ock förordat, att sparbankerna skulle å bundna lån få sträcka sig upp till 60 procent av taxeringsvärdet. Er-inras må dessutom, att enligt det föreliggande lagförslaget sparbank har att, innan bundet lån beviljas, föranstalta om särskild värdering av fastigheten, att de till Sveriges allmänna hypoteksbank anslutna hypoteksföreningarna äga utlämna lån upp till 60 procent av fastighets belåningsvärde, varvid två tredjedelar av lånet kunna beviljas såsom lån utan fastställd amortering (stående lån), samt att jordbrukskassorna må utlämna lån mot säkerhet av in-teckningar inom 60 procent av fastighets jordbruksvärde enligt gällande

taxering. Med hänsyn till det anförda hava vi inom utskottet yrkat, att 27 § fjärde stycket sparbankslagen må erhålla följande lydelse:

'Såsom säkerhet må allenast godtagas inteckning i fastighet inom sparbankens verksamhetsområde, vilken ligger inom sex tiondelar av fastighetens såväl taxeringsvärde som uppskattningsvärde samt i övrigt är av beskaffenhet, som i 25 § sägs.'»
